

Anni Varis

Kaisa Åkerla

VANKASTI VERKOSSA

Seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Sairaanhoitaja, Terveystieteiden
(AMK)
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
10.05.2012

Tekijät Otsikko	Anni Varis ja Kaisa Åkerla Vankasti Verkossa – Seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi
Sivumäärä Aika	37 sivua + 7 liitettä 7.5.2012
Tutkinto	Sairaanhoitaja, Terveystieteen tutkinto
Koulutusohjelma	Hoitotyö
Suuntautumisvaihtoehto	Sairaanhoitaja, Terveystieteen tutkinto
Ohjaajat	Riitta Leikko, Lehtori Arja Liinamo, Yliopettaja
TIIVISTELMÄ <p>Opinnäytetyömme on osa Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2011 -projektia, jonka yhtenä tavoitteena on kehittää nuorten seksuaaliterveyden edistämisen osaamista ja työmenetelmiä kunnassa. Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää 13–14-vuotiaiden nuorten mielipidettä ammatikorkeakoulu Metropolian opiskelijoiden toteuttamasta Vankasti Verkossa -korttipelistä. Testasimme tämän opetusmateriaalin hyödynnettävyyttä terveystiedon opettajille ja terveydenhoitajille nuorten seksuaaliterveyden edistämistyöhön. Opinnäytetyömme tavoitteena on parantaa 13–14-vuotiaiden nuorten turvataitoja. Opinnäytetyömme koostui eri vaiheista, jotka toteutimme asteittain.</p> <p>Selvitimme aiheen taustaa hankkimalla tutkimukseen perustuvaa tietoa ikäryhmämme seksuaalisesta kehityksestä, turvataidoista ja nuorten Internetin käytöstä sekä siihen liittyvistä ongelmista. Laadimme peruskoulun yläasteen luokille tuntikokonaisuuden hankkimamme teoriatiedon pohjalta ja kävimme toteuttamassa tuntikokonaisuuden Vantaan Peltolan koulun 7. ja 8. luokkien nuorille. Pilottoimme oppitunnin yhteydessä Vankasti Verkossa -korttipelin sekä toteutimme kyselyn, jonka avulla saimme pelistä palautetta kohderyhmältämme.</p> <p>Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 38 oppilasta. Kyselylomakkeen kysymykset koostui strukturoiduista monivalintakysymyksistä, yhdestä avoimesta kysymyksestä sekä numeraalisesta arvosanasta. Opinnäytetyössämme analysoimme monivalintakysymyksiä määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän mukaisesti ja käsitelimme vastaukset SPSS-tilasto-ohjelmalla. Kyselyn vastausten perusteella Vankasti Verkossa -korttipeli auttaa nuoria huomaamaan tekijöitä, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan turvallisuuteensa. Erittäin 7. luokan tytöt olivat sitä mieltä, että pelistä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita. Nuoret kokivat Vankasti Verkossa -korttipelin soveltuvan hyvin terveystiedon opetukseen ja pitivät siitä, että peliä pelattiin ryhmässä.</p>	
Avainsanat	Seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalikasvatus, seksuaaliopetus, turvataidot

Author(s) Title Number of Pages Date	Anni Varis and Kaisa Åkerla "Steadily on the Web – The Evaluation of Sexual education Material" 37 pages + 7 appendices 07 May 2012
Degree	Registered Nurse, Registered Public Health Nurse
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Nursing, Public Health Nursing
Instructor(s)	Riitta Leikko, Lecturer Arja Liinamo, Principal Lecturer
<p>SUMMARY</p> <p>Our final project was a part of the Sexual Health Promotion in School Health Care and in Vocational School 2009–2011 project. One of its aims was to develop promotion skills and the methods of sexual health in the municipality. The purpose of our final project was to study young people's (13-14 years old) opinions on the cards that were made by the students of the Metropolia University of Applied Sciences. We tested how useful this educational material was to teachers of health information and to public health nurses. The goal of our final project was to improve young people's safety skills. Our final project consisted of different phases and we carried out one section at a time.</p> <p>We studied the background of this topic by obtaining scientific evidence on the sexual development of our age group and young people's safety skills in using the Internet as well as problems associated with it. We prepared a package for junior high school class based on the information acquired. We visited Vantaa's Peltola School and conducted an education hour for the young people of the seventh and eighth grades. We piloted the Steadily on the Web (Vankasti Verkossa) -cardgame, and afterwards carried out a questionnaire which enabled us to get feedback from the target group.</p> <p>A total of 38 replies were received from the students. The questionnaire consisted of structured multiple-choice questions, one open question, and a numeral grading system. In our final project, we analyzed the multiple-choice questions by means of the quantitative research and drove the answers through the SPSS statistical software. The survey responses indicates that the Steadily on the Web (Vankasti Verkossa) -cards helps young people discover the factors that enable them to influence their own security. In particular, the girls from the 7th grade thought that the game clearly brought up various aspects related to safety issues. The test group that consisted of young people felt that the Steadily on the Web (Vankasti Verkossa) -cardgame is a good way to teach health education. They liked the fact that the game was played in groups.</p>	
Keywords	Sexuality, sexual health, sex education, sexual education, safety skills,

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Keskeiset käsitteet	3
2.1	Seksuaalisuus	3
2.1.1	Seksuaalikehityksen vaihe 13–14-vuotiailla nuorilla	4
2.2	Seksuaaliterveys	5
2.3	Seksuaalikasvatus	6
2.3.1	Seksuaaliopetus	8
2.3.2	Seksuaalineuvonta	9
2.4	Seksuaalinen kaltoinkohtelu	10
2.5	Turvataidot	11
3	Nuoret ja Internet	12
3.1	Nuoret Internetissä	12
3.2	Internetin riskit nuorille	13
3.2.1	Nuorten hyväksikäyttö Internetissä	15
3.3	Turvallisuus Internetissä	15
4	Materiaalin arvioinnin viitekehys	16
5	Materiaalin kuvaus ja esittely	18
6	Aineiston keruu ja analysointi	19
6.1	Tuntikokonaisuuden suunnittelu	19
6.2	Tuntikokonaisuuden toteutus	21
6.3	Tuntikokonaisuuden arviointi	23
6.4	Kyselylomake	24
6.5	Aineiston analyysi	25
7	Tulokset	26
7.1	Aineiston kuvailu	26
7.2	Seksuaaliterveyden edistäminen	26
7.2.1	Seksuaaliterveyden edistäminen, 7. luokan tulokset	27
7.2.2	Seksuaaliterveyden edistäminen, 8. luokan tulokset	28

7.2.3	Tuloksista havaittavia eroja	28
7.3	Vankasti Verkossa -pelikorttien sopivuus kohderyhmälle	28
7.3.1	Pelikorttien sopivuus kohderyhmälle, 7. luokan tulokset	29
7.3.2	Pelikorttien sopivuus kohderyhmälle, 8. luokan tulokset	30
7.3.3	Tuloksista havaittavia eroja	30
7.4	Vankasti Verkossa -pelikorttien ulkoasu	31
7.4.1	Pelikorttien ulkoasu, 7. luokan tulokset	31
7.4.2	Pelikorttien ulkoasu, 8. luokan tulokset	32
7.4.3	Tuloksista havaittavia eroja	33
7.5	Vankasti Verkossa -korttipelille annetut arvosanat	33
8	Pohdinta	34
8.1	Tulosten tarkastelu	34
8.2	Tulosten luotettavuus ja eettisyys	36
8.3	Opinnäytetyön eteneminen	37
9	Lähteet	38

Liitteet

Liite 1. Materiaalin arviointi

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Tutkimuslupa

Liite 4. Tuntirunko

Liite 5. Vankasti Verkossa

Liite 6. Vankasti Verkossa -pelikortit

Liite 7. Tulokset

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan kanssa. Väestöliitto on vuonna 1941 perustettu sosiaali- ja terveysalalla toimiva asiantuntijajärjestö. Väestöliitto tukee koko väestön hyvinvointia, terveyttä sekä turvallisuutta. Järjestön toiminta keskittyy nuorten ja perheiden hyvinvointiin sekä seksuaaliterveyden edistämiseen. Väestöliitto suuntaa toimintaansa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, kehittämiseen sekä tutkimustyöhön ja palveluiden tuottamiseen. Väestöliitto tekee myös kansainvälistä toimintaa. Järjestö tekee toimintaansa tunnetuksi tiedottamisen, koulutuksen ja julkaisemansa materiaalin avulla. (Väestöliitto 2011.)

Väestöliitto on mukana Eurooppalaisessa SAFE II -kehityshankkeessa (Sexual Awareness For Europe), jonka tarkoituksena on parantaa turvataitokasvatusta 12–15-vuotiaiden kohderyhmässä peruskouluissa. Kehitystyön tavoitteena on lisätä nuorten (alle 25-vuotiaiden) osallisuutta uusien turvataitokasvatusmateriaalien kehitystyössä. Tämä opinnäytetyö on tehty osana SAFE II -hanketta, Metropolia ammattikorkeakoulun ja Väestöliiton yhteistyönä.

Opinnäytetyömme on osa Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009–2011 -hanketta, jonka yhtenä tavoitteena on kehittää nuorten seksuaaliterveyden edistämisen osaamista ja työmenetelmiä kunnassa. Projektin tarkoituksena on selvittää seksuaaliterveyden toteutumista koulu- ja opiskelijaterveydenhuollossa työntekijän näkökulmasta sekä selvittää nuorten kokemuksia ja näkemyksiä seksuaaliterveyspalveluiden laadusta. Projekti selvittää myös, mitä aikaisemmat tutkimukseen perustuvat näytöt osoittavat tutkitun ikäryhmän seksuaaliterveyden edistämisen menetelmistä ja näiden menetelmien vaikuttavuudesta. Projektissa laaditaan suosituksia koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoon sekä kehitetään täydennyskoulutusmoduulia ammattihenkilöstölle ja seksuaaliterveyden edistämisen työmenetelmiä kouluterveydenhuoltoon. (Liinamo ym. 2009–2011: 4–5.)

Opinnäytetyön myötä valmistuneet ja arvioidut turvataitokasvatusmateriaalit esitellään SAFE II -hankkeen myötä hankkeen kansainvälisille yhteistyökumppaneille (Viro, Puola, Latvia). Materiaalit tullaan kääntämään englanninkielelle ja niitä voidaan hyödyntää yhteistyömaiden tarpeita vastaaviksi.

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää kohderyhmämme mielipidettä Vankasti verkossa -korttipelistä ja sitä, kuinka 13–14-vuotiaat nuoret ja heidän kanssaan työskentelevät terveydenhoitajat kokevat hyötyvänsä pelistä. Testaamme opetusmateriaalin hyödynnettävyyttä terveystiedon opettajille ja terveydenhoitajille nuorten seksuaaliterveyden edistämistyöhön. Opinnäytetyömme tavoitteena on parantaa 13–14-vuotiaiden nuorten turvataitoja. Opinnäytetyömme koostuu eri vaiheista, jotka toteutimme asteittain. Selvitimme aiheen taustaa hankkimalla tutkimuksiin perustuvaa tietoa ikäryhmämme seksuaalisesta kehityksestä, turvataidoista ja nuorten Internetin käytöstä sekä siihen liittyvistä ongelmista.

Laadimme peruskoulun yläasteen luokalle tuntikokonaisuuden Internetin riskeistä, turvataidoista ja seksuaalisuudesta. Kävimme toteuttamassa tuntikokonaisuuden yläasteen 7. ja 8. luokkalaisille nuorille. Pilotoimme oppitunnin yhteydessä Vankasti verkossa -pelin. Vankasti verkossa turvataitopeli on toteutettu Metropolia ammattikorkeakoulu innovaatioprojektina yhteistyössä Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan kanssa, ja se on suunnattu 12–15-vuotiaille nuorille. Toteutimme luokalle kyselyn, jonka avulla saimme pelistä palautetta kohderyhmältämme. Selvitimme kyselylomakkeella, kokivatko nuoret saavansa lisää tietoa aiheesta pelin avulla sekä pystyisikö pelillä tukemaan nuorten turvataitoja käytännössä. Palautteen perusteella arvioimme pelin hyödynnettävyyttä terveydenhuollon ammattilaisten työssä.

Opinnäytetyömme aihe on tärkeä, sillä Internetin riskit ovat osoittautuneet laajaksi ongelmaksi. Tutkimukset osoittavat nuorten tarvitsevan lisää tietoa Internetin käytön ongelmista ja riskeistä. Muun muassa Internetin käyttöön liittyviä riskejä käsittelevän EU Kids Online -kyselytutkimuksen mukaan yli kymmenes (12 %) eurooppalaisista 9–16-vuotiaista lapsista on kokenut Internetissä kiusaamista tai epämiellyttäviä asioita. Lähes viidennes (17 %) 13–14-vuotiaista nuorista oli nähnyt seksuaalista kuvamateriaalia Internetissä viimeisen vuoden aikana. Tutkimus osoittaa, että lapset kohtaavat seksuaalista kuvamateriaalia useimmin nimenomaan Internetissä. (O'Neill ym. 2011: 53–54, 70.) Opinnäytetyön työelämäyhteys voidaan perustella kehitystyön, ammatillisen valmiuden lisäämisen sekä lastensuojelun näkökulmien kautta. Internet-turvallisuuden edistäminen on aiheena tärkeä. Uuden viestintäteknologian ongelmat ovat tuoneet mukanaan haasteen kehittää terveydenhoitajien työkaluja nuorten turva-

taitojen parantamiseen, tilanteiden kohtaamiseen ja niiden käsittelyyn. (Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä 2011, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011, O`Neill 2011.)

Kansallisen kouluterveyskyselyn mukaan seksuaalisesti loukkaava nimittely on hyvin yleistä 8. ja 9. luokkien opiskelijoiden keskuudessa. Teetetyt kyselyn tulokset osoittavat, että peruskoulun yläluokkalaisista lähes puolet (40 %) oli kohdannut esimerkiksi huorittelua tai homottelua. Tämä kohdistui useammin tyttöihin kuin poikiin. Tytöt olivat kokeneet häiritsevää seksuaalista ehdottelua puhelimesta ja Internetissä poikia huomattavasti useammin. Peruskoulun pojista 6 % ja tytöistä lähes joka kolmas (29 %) oli kokenut puhelimesta tai netissä seksuaalista häirintää. Yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamiseen tai pakottamiseen oli törmännyt muutama prosentti (4 %) oppilaisista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011.)

Lapset kohtaavat median ja Internetin välityksellä kiinnostavia asioita, jotka voivat painostaa heitä hakemaan kokemuksia, joihin he eivät kehityksensä ja ikänsä puolesta ole vielä valmiita. Aikuiset eivät kykene kontrolloimaan lapsiaan täysvaltaisesti lapsen kasvaessa ja laajentaessa reviiriään. (Lajunen ym. 2009: 18.) Seksuaalinen häirintä on siirtynyt osittain Internetiin sosiaalisten yhteisöjen suosion myötä, minkä vuoksi lasten ja heidän perheidensä suhde mediaan on muodostunut yhdeksi isoksi haasteeksi ammattikasvattajien keskuudessa (Vilkkä 2011: 113). Terveydenhuollon ammattilaiset voivat ennaltaehkäistä lasten seksuaalista hyväksikäyttöä Internetissä tarjoamalla asiantuntevaa tietoa sekä helposti lähestyttävää tukea nuorille. Ennaltaehkäiseminen edellyttää kuitenkin ongelmien ja riskien tunnistamista sekä median merkityksen riittävä huomioimista. (Suojele minua kaikelta 2011: 3, 48.)

2 Keskeiset käsitteet

2.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on luonnollinen ja arvokas osa elämää sekä tärkeä ja keskeinen osa ihmisyyttä. (Sexual rights an IPPF declaration 2008: 5.) WHO:n määritelmän mukaan seksuaalisuus sisältää muuan muassa ihmisen sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, sukupuoliroolit, seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-suhteet ja lisääntymisen. Erilaiset seksuaaliset ajatukset, halut, käyttäytyminen ja suhteet ovat seksuaalisia ilmenemis-

muotoja ja kokemuksia. Ihmisen seksuaalisuus voi tulla esiin näiden ilmenemismuotojen kautta, mutta yksilö ei aina tunne tai koe näitä kaikkia. Seksuaalisuus on tärkeä osa ihmisyyttä, ja se liittyy vahvasti ihmisen sukupuoleen. Seksuaalisuuden kokeminen tai ilmeneminen ei ole sidonnainen ihmisen ikään. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 16.)

2.1.1 Seksuaalikehityksen vaihe 13–14-vuotiailla nuorilla

Nuorten seksuaalikehityksen tärkeänä tehtävänä on itsetunnon kehittyminen sekä ihmissuhdetaitojen oppiminen ja läheisten suhteiden luominen. Biologiset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat nuoren seksuaaliseen kehitykseen. Seksuaalikehityksen myötä varhaisnuoren mielenkiinto voimistuu seksuaalisuutta kohtaan, jolloin nuori alkaa hakea enemmän tietoa ihmisen kehosta ja sukupuolielimistä. Varsinkin vastakkaisen sukupuolen keho ja sukupuolielimet kiinnostavat nuorta. Nuoret miettivät omia ominaisuuksiaan ja niiden tärkeyttä sekä etsivät paikkaansa elämässä. Murrosiässä nuoren oma seksuaalinen identiteetti etsii suuntaa, ja se kehittyy itsetunnon kehittymisen myötä. Puberteetin aikana myös seksuaalikehitys kiihtyy ja sukupuolten väliset erot alkavat korostua. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 23–24.)

Lapset ja nuoret oppivat tietoja ja taitoja jokaisessa kehitysvaiheessaan. Näiden tietojen ja taitojen avulla heidän seksuaalinen kokonaisuutensa rakentuu aikuisuutta varten. Lapset ja nuoret kulkevat kehitysvaiheita omassa tahdissaan välillä taantuen ja toisiinsa harppoen. Lasta tai nuorta ei koskaan saa painostaa tai pakottaa tekemään asioita, jotka kuuluvat ylemmälle kehitysvaiheelle, sillä se voi vaurioittaa ihmisen seksuaalista kehitystä. (Brusila ym. 2009: 13.)

Nuoret voivat olla epävarmoja omasta kehostaan. Heidän on totuttava kehonsa muutoksiin, jonka vuoksi nuoret voivat olla kiusaantuneita ja tuntea olonsa epämukavaksi. Seksuaalisen minäkuvan kehittyttyä nuoret näkevät itsensä seksuaalisina yksilöinä, minäkä vuoksi puoleensavetävä ulkonäkö on nuorille tärkeää. Muiden ikätovereiden mielipiteet vaikuttavat 13–14-vuotiaisiin nuoriin hyvin paljon. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 28.)

2.2 Seksuaaliterveys

Seksuaaliterveys määritellään seuraavasti:

”Seksuaaliterveys on seksuaalisuuteen liittyvän fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila; siinä ei ole kyse vain sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumisesta. Hyvä seksuaaliterveys edellyttää positiivista ja kunnioittavaa asennetta seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin sekä mahdollisuutta nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin ilman pakottamista, syrjintää ja väkivaltaa. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttaminen ja ylläpitäminen edellyttää kaikkien ihmisten seksuaalisten oikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista.” (WHO 2002: 5; Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 17.)

Seksuaaliterveyden kansainvälisessä määritelmässä olennaisena osana on elämää ja ihmissuhteita tukeva turvallinen ja tyydytystä tuottava seksuaalielämä. Seksuaaliterveyttä voidaan edistää tukemalla yksilöiden mahdollisuuksia nauttia seksuaalisuudestaan esimerkiksi auttamalla yksilöitä hyväksymään seksuaalisen erityisyytensä. Seksuaaliterveyden välttämätön edellytys on seksuaalinen tyydytys. (Kontula ym. 2007: 5, 10.)

Seksuaaliterveyden edistäminen on merkittävä kansanterveydellinen haaste (Bailey ym. 2011: 2195). Ihmisen kyky huolehtia hyvin omasta seksuaaliterveydestään perustuu riittävään tietoon hyvinvoinnista ja seksuaalisuudesta. Seksuaaliterveys voidaan määritellä hyväksi silloin, kun yksilö kunnioittaa seksuaalioikeuksia, toteuttaa seksuaalidentiteettiään sekä seksuaalisuuttaan siten, ettei siitä ole haittaa hänelle itselleen tai muille ihmisille. Seksuaalioikeuksien perusteella seksuaaliterveys on ihmisten perusoikeus. (Bildjuschkin ym. 2000: 23.)

Seksuaalioikeudet ovat keskeinen osa ihmisoikeuksia (Sexual rights an IPPF declaration 2008: 5). Ne pitävät sisällään oikeuden tuntea mielihyvää tuottavaa seksuaalisuutta sekä oikeuden vapauteen ja itsenäisyyteen vastuullisessa seksuaalikäyttäytymisessä (Seksuaalikasvatuksen lähtökohdista 2008: 12). Seksuaalioikeuksien tiedostaminen ja niiden toteutuminen ovat merkittäviä edellytyksiä seksuaaliterveydelle. Nuoren on tärkeää olla tietoinen omista seksuaalioikeuksistaan. (Aho ym. 2008: 39.) Ihmisellä on oikeus seksuaalisuuteen jo lapsesta saakka ilman, että seksuaalisuuden esille tuominen saattaisi hänet vaaraan tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Nuorten keskuudessa keskeisiä seksuaalioikeuksia ovat esimerkiksi oikeus yksityisyyteen; tietoon ja koulutukseen; terveydenhoitoon ja terveydensuojeluun sekä oikeus tieteellisen kehityksen tar-

joamiin etuihin. (Bildjuschkin ym. 2000: 25.) Kaikilla ihmisillä on oikeus päättää omista seksuaalisuuteen liittyvistä asioistaan, kuten omista ihmis- ja seksuaalisuhteistaan. Jokaisella on myös oikeus ja velvollisuus vastuulliseen seksuaalikäyttäytymiseen. (Sexual rights an IPPF declaration 2008: 11; Bildjuschkin ym. 2000: 25.) Nuorella on oikeus olla kokematta seksuaalisuutta loukkaavaa nimitystä, kiusaamista tai syrjintää nuoren sukupuolen, seksuaalisten erityispiirteiden tai kehitystason vuoksi (Nuorten seksuaalioikeudet 2011).

Seksuaaliterveyden edistämisen tavoitteena on, että lapsesta kehittyy sekä omaa että toisen seksuaalisuutta ymmärtävä ja yksilön itsemääräämisoikeutta kunnioittava vastuullinen aikuinen. Tämän myötä ihminen kykenee läheisiin ihmissuhteisiin ja kokee seksuaalielämänsä mahdollisimman täysipainoisena ja onnellisena. Kouluterveydenhuolto järjestää oppilaille terveystarkastuksia ja vastaanottoja, joiden avulla se seuraa aktiivisesti oppilaiden seksuaalista kehitystä. (Kouluterveydenhuolto 2002: 54.) Seksuaaliterveyttä voidaan edistää muun muassa luottamuksellisia palveluita tarjoamalla, lainsäädännöllä, suosituksilla, toimintamalleilla ja ammatillista osaamista kehittämällä sekä seksuaalikasvatuksen eri menetelmillä (Aho ym. 2008: 38).

2.3 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksen päämäärä on hyvä seksuaaliterveys. Hyvään seksuaaliterveyteen liittyy taito hoitaa seksuaaliterveyttä, mikä edellyttää, että yksilö ymmärtää seksuaalisuuden merkityksen ihmiselle kaikissa elämänvaiheissa. (Bildjuschkin ym. 2000: 46.) Tavoitteena on lisätä nuorten ymmärrystä kasvun ja kehityksen myötä tapahtuvissa muutoksissa (Aho ym. 2008: 39). Koululta ja nuorten vanhemmilta saama seksuaalikasvatus ei yllytä kokeilemaan asioita, vaan sen avulla nuori kykenee tekemään sopivia, järkeviä ja vastuullisia valintoja lukuisten erilaisten tilanteiden välillä (Brusila ym. 2009: 128). Monipuolisella seksuaalikasvatuksella pyritään siihen, että nuoret oppivat tiedot, taidot, arvot ja asenteet, joiden avulla he voivat määrittää seksuaalisuutensa sekä nauttia siitä. Lasten ja nuorten seksuaalikasvatuksella tuetaan ja suojellaan yksilön seksuaalista kehitystä. Seksuaalikasvatus helpottaa yksilöä erilaisten valintojen tekemisessä ja vaikuttaa sitä kautta positiivisesti yksilön elämänlaatuun, ja kehittää yhteiskuntaa myötätuntoisemmaksi ja oikeudenmukaisemmaksi. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus mahdollisuuteen saada seksuaalikasvatusta, joka on heidän ikäänsä

nähdn tarpeellista ja sopivaa. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 19.)

Seksuaalikasvatuksessa tulisi huomioida nuoren sukupuoli sekä kulttuuriset ja uskonnolliset taustat, jotta se vastaisi parhaiten nuoren yksilöllisiä kehitystarpeita. Seksuaalikasvatuksen tulisi olla aina ikäryhmäsidonnaista, vaikka saman ikäryhmän sisällä kehityksen taso saattaa vaihdella huomattavasti. (Aho ym. 2008: 38–39.) Ikätasoinen seksuaalikasvatus tarkoittaa sitä, että lapselle ja nuorelle annetaan tämän ikään liittyvän osaamisen, käsittelykyvyn ja kiinnostuksen mukaisesti tietoa seksuaalisuudesta, seksistä, parisuhteesta sekä omasta sukupuolisuuudesta. Seksuaalikasvattajan tulee huomioida seksuaalinen monimuotoisuus seksuaalikasvatusta antaessaan. Seksuaalikasvattajina toimivat opettajien lisäksi tiedostaen tai tiedostamattaan myös muut lapsen tai nuoren kanssa vuorovaikutuksessa elävät aikuiset. (Brusila ym. 2009: 12, 19, 128.)

Seksuaalikasvatus on tehostunut ja nuorten tiedon taso seksuaaliterveyskysymyksissä on parantunut viime vuosikymmeninä (Kontula ym. 2007: 5). Vaikka lapsilla ja nuorilla on enemmän tietoa seksistä kuin koskaan aikaisemmin, tiedon lähteet ja laatu vaihtelevat paljon (Brusila ym. 2009: 128). Seksin oppiminen on siirtynyt suurilta osin uusiin oppimisympäristöihin, joista merkittävimpiä ovat sähköiset viestimet, kuten Internet ja televisio. Näiden viestimien kautta saatua tietoa ei kuitenkaan aina voida pitää asiallisena tai opettavana. (Vilkkä 2011: 108; Brusila 2009: 128). Erityisen haitallista on, jos lapsen tai nuoren elämässä media ja kaverit ovat ainoita seksuaalikasvattajia (Brusila ym. 2009: 128). Nuori tarvitsee mediasta saamansa, toisinaan melko vääristyneen tiedon tueksi asiallista tietoa seksuaalisuudesta sekä ohjeita siitä, miten tieto on sovellettavissa toimintaan ja nuoren omaan elämään (Aho ym. 2008: 34–35). Väärä tieto voi aiheuttaa nuorille kohtuuttomia odotuksia sekä suorituspaineita, jotka liittyvät muun muassa itseen, toiseen, sukupuoleen ja seksiin (Brusila ym. 2009: 128).

Seksuaalikasvatus on yläkäsite, jota annetaan kolmella eri toiminnalla: seksuaalivalistuksena, seksuaaliopetuksena ja seksuaalineuvontana (Aho ym. 2008: 38). Tehokkainta olisi, jos nuori voisi saada pitkän ajan kuluessa näiden eri toimintojen seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatus mahdollistaa ymmärryksen seksuaaliterveydestä ja lisää palveluihin hakeutumista. Saavuttaakseen hyvän seksuaaliterveyden ihminen tarvitsee helposti lähestyttäviä ja hyvin suunniteltuja palveluita. (Bildjuschkin ym. 2000: 13, 23.)

Ammattilaisten seksuaalikasvatusta arvostellaan usein ongelmiin painottuvaksi. Seksuaalikasvatuksen tulisi noudattaa positiivisempaa lähestymistapaa, joka samalla olisi realistisempi ja helpommin lähestyttävä. Seksuaalikasvatuksen kehittämisessä on ollut tavoitteena sovittaa ammattilaisten ennaltaehkäisevä rooli vastaamaan nuorten kaipaamaa tehokasta, kiinnostavaa ja merkityksellistä tietoa. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 8.) Nuoret kaipaavat seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa monipuolista seksuaalisuutta käsittelevää materiaalia. Perustiedon lisäksi nuoret kaipaavat kokemuksellista tietoa, jota he voivat verrata omiin ajatuksiinsa ja kokemuksiinsa. Seksuaalikasvatusmateriaalin selkeä kieliasu ja kuvitus auttavat asioiden ymmärtämistä ja kokonais käsityksen muodostumista aiheesta. Seksuaalikasvatuksessa tulisi löytää välineitä, joiden avulla seksuaalisuutta ei käsiteltäisi vain saarnaavana, virallisena ja tylsänä varoitteluna. Sen sijaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista olisi kerrottava vastuullisesti, mutta samalla myös myönteisellä ja humoristisella tavalla. (Nummelin 2000: 5, 89.)

2.3.1 Seksuaaliopetus

Koulujen antama seksuaaliopetus kuuluu opetustoimintaan. Kouluterveydenhuolto kuitenkin osallistuu koulun seksuaaliopetuksen suunnitteluun ja toteutukseen edistämällä näin lasten ja nuorten seksuaaliterveyttä. (Aho ym. 2008: 38.) Kouluterveydenhuolto voi vaikuttaa siihen, että seksuaalisuuteen liittyviä asioita käsitellään asiantuntevasti ja monipuolisesti terveystiedon tunneilla. Annettavan opetuksen tulisi vastata lapsen ja nuoren kehitystä. Opetuksessa korostetaan oikeutta oman kehon ja yksityisyyden loukaamattomuuteen ja suojelemiseen. Myös yksilöiden kehityksen vaihtelut ja seksuaaliseen kehitykseen liittyvät asiat sekä liian varhaisilta sukupuolisuhteilta välttyminen ovat tärkeitä opetuksessa käsiteltäviä asioita. (Kouluterveydenhuolto 2002: 54–55.)

Seksuaaliopetusta tapahtuu kouluissa terveystiedon ja muiden oppiaineiden osana. Opetusta toteuttavat kouluterveydenhoitajat sekä oppiaineiden opettajat. Hyvän seksuaaliopetuksen mahdollistaa tiivis yhteistyö kouluterveydenhoitajan ja opettajien välillä. (Seksuaaliopetus 2012.) Seksuaaliopetuksen tulee jakautua tasaisesti kaikille luokka-asteille. Seksuaalisuutta pitäisi käsitellä erityisesti murrosiän alettua ja sen aikana, 5.-9. luokilla, sillä opetuksen pääpainon täytyy kohdistua vaiheeseen, jolloin nuoret tarvitsevat seksuaalisuudelleen eniten tukea. (Bildjuschkin ym. 2000: 7, 11.)

Seksuaaliterveyden aiheiden käsittelyä pyritään liittämään myös muihin nuorten kanssa tapahtuvaan toimintaan, kuten nuorille järjestettäviin rippikouluihin (Risikko 2007).

Tutkimuksen mukaan nuoret toivovat terveydenhoitajan toteuttamaa seksuaaliopetusta kehitettävän toiminnallisemmaksi ja nuorten saavan osallistua seksuaaliopetuksen sisältöjen suunnitteluun. Opetuksen tulisi olla konkreettista ja tukea nuorten oma-aloitteista tiedonhakua. Seksuaaliopetuksessa on kiinnitettävä huomiota luotettavaan ja turvalliseen ilmapiiriin. Nuorten mielestä kouluterveydenhoitajalta saatavista palveluista tulisi antaa enemmän tietoa ja he toivoivat saavansa enemmän tietoa myös muista seksuaaliterveyttä edistävästä palveluista. (Kolari 2007: 2.)

2.3.2 Seksuaalineuvonta

Seksuaalineuvonnan tarve on kasvussa. Neuvontatarvetta herättävät osaltaan kulttuurin seksualisoituminen ja kaupallinen markkinointi. Asiakasta kunnioittavaa, aktiivista seksuaalisuuden puheeksi ottamista tulisi lisätä kaikissa terveydenhuollon palveluissa. Perusterveydenhuollolla onkin tässä suuri rooli. (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen 2007: 28–29.)

Seksuaalineuvontaan liittyy usein asiakkaan hankalaksi kokemat tai asiakasta itseään mietityttävät asiat omassa seksuaalisuudessa tai seksielämässä. Useimmiten seksuaalineuvontaa haetaan ja saadaan terveydenhuollon yhteydessä. Seksuaalineuvontaa voi saada myös kouluista opetukseen yhdistettynä. Terveydenhoitajan antama seksuaalineuvonta on tehokasta ja seksuaaliterveyskäyttäytymiseen positiivisesti vaikuttavaa toimintaa. Monet nuoret haluavat selvittää seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä anonyymisti, jonka vuoksi Internetin ja nuortenlehtien kautta saatava seksuaalineuvonta on suosittua. (Bildjuschkin ym. 2000: 14, 23.)

Nuorten tulisi saada tietoa ja neuvoja seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa helposti tavoitettavien lähipalveluiden kautta. Seksuaalineuvonta on osoitettu koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tehtäväksi valtakunnallisissa oppaissa. (Risikko 2007.) Neuvonnan avulla voidaan oikaista nuorten vääriä oletuksia muiden ikäistensä seksuaalisesta kokeisuudesta sekä tukea nuorta seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon etuihin kuuluu se, että ammattilaiset ovat tottuneet toimimaan nuor-

ten kanssa ja tarjotut palvelut ovat molempien sukupuolien tavoitettavissa. (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen: toimintaohjelma 2007: 31.)

2.4 Seksuaalinen kaltoinkohtelu

Seksuaalinen kaltoinkohtelu tai hyväksikäyttö ovat termejä, joilla tarkoitetaan puheita tai tekoja, jotka ovat seksuaalista itsemääräämistä, lakia ja ihmisen psyykkistä tai seksuaalista kehitystä vastaan. Seksuaalinen kaltoinkohtelu käsittää laajemmin seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkaukset, jotka eivät aina ole määriteltävissä rikoksiksi. Kaltoinkohtelua voi tapahtua missä vain, ja sen kohteeksi voi joutua kuka tahansa. Seksuaalinen kaltoinkohtelu sisältää kaiken sellaisen puheen ja toiminnan, joka ei vastaa nuoren ikätason seksuaalikehitystä ja joka loukkaa nuorta henkisesti tai fyysisesti. Kaltoinkohtelu ei edellytä tekijän ja uhrin fyysistä kohtaamista, vaan sitä voi tapahtua esimerkiksi Internetin välityksellä. Seksuaalista kaltoinkohtelua ovat esimerkiksi vietteily, johdattelu, kiristäminen ja seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottaminen. Luvatta kuvaaminen seksuaalisiin käyttötarkoituksiin ja näiden kuvien levittäminen ovat seksuaalista kaltoinkohtelua. Myös kiusaaminen voi olla seksuaalista kaltoinkohtelua, jos se sisältää esimerkiksi seksuaalisia puheita, seksuaalisen kehityksen pilkkaamista, nimitteilyä tai seksuaalisen suuntautumisen kyseenalaistamista. (Brusila ym. 2009: 29–30.)

Aikuisen ja lapsen välillä seksuaalinen kontakti ei ole hyväksyttävää missään yhteydessä, eikä missään muodossa. Paitsi että se on laitonta, se myös loukkaa lapsen oikeuksia. (Suojele minua kaikelta 2011: 12.) Tämä häiritsee lapsen psyykkistä ja seksuaalista kehitystä. Lapsen seksuaalinen riisto voi vaarantaa koko lapsen tulevaisuuden. Ammatillisilta vaaditaan ammattitaitoa ja uskallusta puuttua hankaliinkin asioihin. (Taskinen 2003: 5, 15.)

Suomalaisen kyselytutkimuksen mukaan lähes joka kymmenennellä (6–8 %) tytöistä ja muutamalla prosentilla pojista on kokemuksia hyväksikäytöstä. Hyväksikäyttö on tytöillä 1,5–3 kertaa yleisempää kuin pojilla. Seksuaalisen hyväksikäytön selvittelyjen piiriin tulevien lasten ja nuorten lukumäärä on lisääntynyt. Varmuutta ei ole siitä, onko kyseessä ongelman todellinen lisääntyminen vai johtuuko tutkimuspyyntöjen lisääntyminen hyväksikäytön aikaisempaa suuremmasta tiedostamisesta. (Lapsen kaltoinkohtelu 2004: 105.)

Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa seksuaalista kaltoinkohtelua on mahdotonta täysin ennaltaehkäistä. Ennaltaehkäisyä kuitenkin auttavat ilmiön tiedostaminen, tunnistaminen sekä tunnustaminen. Lasta ja nuorta voidaan opettaa suojelemaan itseään ja tunnistamaan kaltoinkohtelevaa toimintaa. Omia ja toisen koskemattomuuden rajoja voidaan opettaa lapselle arjen eri tilanteissa. Aikuisen tehtävä on huolehtia nuoresta ja suojata häntä sekä opettaa, mikä on oikein ja väärin. Perheen ulkopuoliselle seksuaaliselle kaltoinkohtelulle riskialttein ikä on 12–14-vuotiailla tytöillä ja 13–15-vuotiailla pojilla. Tässä iässä nuoret luottavat helposti ihailtuihin auktoriteetteihin, jolloin nuori saattaa joutua ristiriitaiseen tilanteeseen, jos hänen ihailemansa henkilö vaatii häntä seksuaaliseen tekoon kanssaan. Nuoren miellyttämisen tarve, jännityksen haku ja toisille näyttämisen tarve altistavat nuoria seksuaaliselle kaltoinkohtelulle. (Brusila ym. 2009: 25, 126.)

2.5 Turvataidot

Turvataidot ovat lapsille ja nuorille opetettavia riskialttiisiin tilanteisiin käytettäviä toimintamalleja. Turvataidoilla ennaltaehkäistään seksuaalirikoksia opettamalla nuorta tuntemaan omat oikeutensa sekä kehon koskemattomuuden rajat. Pää tavoite on ohjata nuorta toimimaan kyseenalaisissa tilanteissa itseään suojellakseen ja ohjata hänet kääntymään turvallisen aikuisen puoleen mahdollisimman varhain. Turvataidot opettavat paitsi nuoren itsensä suojelemista, myös toisen ihmisen kehon kunnioittamista ja arvostamista. (Brusila ym. 2009: 126.)

Lasten turvataito-ohjelman tavoitteena on kehittää toimintamallia lapsiryhmien kasvatustyöhön, edistää lapsille suunnattua turvataitokasvatusta itsestään huolehtimiseen sekä lisätä tukea perheiden kasvatustyöhön. Lisäksi tavoitteena on kehittää moniammatillista yhteistyötä ja koulutusta väkivallan ehkäisytyöhön lasten kanssa työskenteleville. (Lajunen ym. 2009: 29.) Turvataitojen opettaminen lisää myös aikuisten tietoa tekijöistä, jotka ovat uhkana nuorten turvallisuudelle. Turvataidot lisäävät herkkyyttä kuunnella nuoria, antavat tietoa nuorten oikeuksista sekä lujittavat nuorten ja aikuisten välistä suhdetta. (Valkama 2010.)

Vanhemmilta tarvitaan valppautta lasten hyväksikäytön riskeille, sillä lapsen kasvaessa ja liikkumapiiriin laajentuessa vanhemmat eivät kykene valvomaan lapsiaan jatkuvasti. Lapset tarvitsevat taitoja ja tietoa siitä, kuinka huolehtia itsestään ja omasta turvallisuudestaan. (Kosunen yms. 2004: 174.) Turvataitokasvatus on lapsen tai nuoren omi-

en voimavarojen ja selviytymiskeinojen kokonaisvaltaista vahvistamista sekä heidän itsearvostuksensa ja itseluottamuksensa tukemista (Lajunen ym. 2009: 14).

3 Nuoret ja Internet

Internet on houkuttelevan moniulotteinen ympäristö, jossa yhtä linkkiä seuraa joukko monia uusia linkkejä (Viisaasti verkossa 2006: 21). Se on yhteydenpitoväline, jonka avulla nuori voi verkostoitua tehokkaasti (Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat 2007: 38). Internetin käyttö kuuluu useimpien nuorten arkipäivään. Se tarjoaa nuorille helpon ympäristön sosiaalisiin suhteisiin, oman identiteetin etsimiseen sekä kirjallisen ja kuvallisen tuotoksen julkaisemiseen. (Molander 2000: 235–237.) Nuoret kokevat pystyvänsä esiintymään omana itsenään ja olemaan Internetissä avoimempia kuin reaali maailmassa. Internetissä henkilön luonne ja ajatukset nousevat usein etusijalle. Nuoret kokevat, että Internetin kautta on mahdollista löytää uusia ystäviä tai jopa rakastua ja sen avulla on helppo pitää yhteyttä ystäviin. (Tutut tuntemattomat 2010: 3–4, 6–8.)

Internetistä löytyy paljon tietoa, jota nuoret pystyvät hyödyntämään koulutöissä ja oppimisensa tukena. Internetistä nuoret voivat löytää vastauksia kysymyksiinsä, joihin he eivät reaali maailmassa uskalla kysyä vastausta. Verkossa on helppo laajentaa omaa tietämystään ja näkemyksiään lukemalla uutisia tai niiden taustoja verkkolehdistä. (Viisaasti verkossa 2006: 10.) Vaikka Internet on kaikkine palveluineen tuonut uutta tietoa ja mahdollisuuksia nuorten elämään, on se tuonut esiin myös uudenlaisia riskejä ja vaaroja. Nämä vaarat ja riskit liittyvät nuorten vääränlaiseen käyttäytymiseen sekä nuorten helppoon tavoitettavuuteen, jota esimerkiksi kaltoinkohtelijat voivat käyttää väärin. Uudet viestintäteknologiat antavat nuorille mahdollisuuden sosiaaliseen verkostoitumiseen ilman aikuisen valvontaa. (Molander 2000: 235–237.) Yläasteikäisten nuorten vanhemmat tietävät vain vähän tai eivät ollenkaan, mitä heidän lapsensa tekevät Internetissä ja keitä he tapaavat siellä (Tossavainen 2008: 6).

3.1 Nuoret Internetissä

Keskeistä lasten ja nuorten Internetin käytössä ovat sosiaalinen kanssakäyminen ja yhteisöllisyys. Nuoret tapaavat Internetissä arkielämästä tuttuja kavereita, tutustuvat uusiin ihmisiin, etsivät samanhenkisyttä ja saavat vertaistukea. (Brusila ym. 2009:

140.) Mielenkiintoisimmat palvelut Internetissä ovat sosiaalisia kontakteja ja interaktiivisuutta antavat palvelut sekä erilaiset peli- ja leikkiareenat (Viisaasti verkossa 2006: 21).

Nuorista joka kolmas (35 %) viettää aikaansa verkossa 5–10 tuntia viikossa. Noin kymmenesosa nuorista on Internetin suurkuluttajia, jotka käyttävät Internetiä 20 tuntia viikossa. (Lapsen ääni 2005 -kysely 2005: 5.) Eniten Internetiä käytetään kouluissa, kotona, kavereiden luona ja julkisissa tiloissa. Surffaukseen, tiedonhakuun, sähköpostin käyttöön ja erilaisiin Chateihin Internetiä käyttävät eniten 13–15-vuotiaat nuoret. Verkossa on yleistä myös ladata musiikkia ja elokuvia, päivittää kotisivuja, blogia ja selata verkkolehtiä. (Suoninen 2003: 56, 73.) Tyttöillä on tapana jutella kuvagallerioiden ja pikaviestiohjelmien kautta, kun taas pojat kokoontuvat yhteen verkkopelien ja harrastuksiin liittyvien verkkofoorumien ääreen. Nuoret keskustelevat Internetissä lähes yhtä paljon tuttujen kuin tuntemattomienkin kavereiden kanssa. Nuorista noin joka seitsemäs (14 %) kertoi tapaavansa myös Internet-tuttuja, joita ei ole tuntenut entuudestaan reaali maailmassa. (Lapsen ääni 2006 -kysely 2006: 7–8.)

Sosiaalisia yhteyksiä luodaan ystävien lisäksi myös vieraisiin ihmisiin, joihin ilman Internetiä olisi mahdotonta saada yhteyttä. Mielenkiintoa ja hyväksyntää tarjoavaan henkilöön on helppo luoda tärkeältä tuntuva ihmissuhde, joka usein etenee nopeasti luottamukselliseksi ystävyudeksi. Oma identiteettiä etsivälle nuorelle myönteisen palautteen saaminen ja itsensä hyväksytyksi kokeminen on tärkeää. (Suojele minua kaikelta 2011: 5–6.)

3.2 Internetin riskit nuorille

Nykyaikaisista tiedostusvälineistä on tullut tärkeitä tiedonlähteitä suhteellisen lyhyessä ajassa. Niiden kautta saatava seksuaalisuuteen liittyvä tieto on kuitenkin usein epätasapainoista, epärealistista vääristynyttä ja naisia usein halventavaa. Tämä on tuonut mukanaan tarpeen torjua ja oikaista tiedotusvälineiden levittämiä harhaanjohtavia tietoja ja mielikuvia. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010: 22.) Internetissä kuka tahansa voi päästä aikuisille suunnatuille seksisivustoille. Pornosta saadut mielikuvat naisesta, miehestä, parisuhteesta ja seksistä vaikuttavat nuoreen toisin kuin kokeneeseen aikuiseen. Pornografinen aineisto voi aiheuttaa nuorelle seksiin ja seksuaalisuuteen liittyviä paineita. (Brusila ym. 2009: 141.) Mediakynnyksen ylittämistä varten

tarvitaan yhä voimakkaampaa huomion herättämistä. Seksuaalisuutta käytetään paljon viestinnän tehokeinona, sillä siihen liittyvät asiat herättävät huomion. Myös väkivallan näyttämistä käytetään huomion herättäjänä, ja usein näitä tehokeinoja yhdistetään. (Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma 2006: 27.)

Internetissä nimettömyys, kasvottomuus ja vuorovaikutteisuus antavat jokaiselle käyttäjälle mahdollisuuden mielipiteisiin ja luovat mahdollisuuksia henkilöllisyyden, iän, sukupuolen ja muiden henkilökohtaisten tietojen salaamiseen tai valehtelemiseen sekä rikolliseen toimintaan (Brusila ym. 2009: 142; Viisaasti verkossa 2006: 19). Nuoret toteuttavat seksuaalista häirintää yleensä siellä, missä ei ole aikuisten valvontaa. Kasvotusten tapahtuva seksuaalinen häirintä on siirtymässä osittain sähköisiin välineisiin Internet-häirinnän ja verkkokiusaamisen muodossa. Esimerkiksi nimittely, kuten huoraksi tai homoksi kutsuminen loukkaavassa merkityksessä, luetaan kuuluvaksi seksuaaliseen häirintään. (Vilka 2011: 55–56, 116.) Internetin käyttäjiä on monenlaisia, eivätkä kaikki hallitse käyttäytymissääntöjä. Internetissä esiintyy kiusaamista ja törkeää käytöstä tuttuakin ihmisiä kohtaan. (Viisaasti verkossa 2006: 19.) Vaikka verkkoon liittyvät riskit ovat usein tiedossa, henkilötietoja jaetaan silti julkisesti ja toisten viesteihin sekä toisiin henkilöihin luotetaan helposti (Brusila ym. 2009: 142). Internetissä ihminen voi antaa itsestään juuri sellaisen kuvan, kuin haluaa toisen ymmärtää sen olevan (Korteniemi-Poikela ym. 2010: 90).

Murrosiässä kiinnostus seksuaali- ja seurusteluasioita kohtaan kasvattavat kiinnostusta kokeilla omaa viehätysvoimaa Internetissä. Nuori saattaa tuntea seksuaalisuudesta keskustelemisen ja tunteiden jakamisen helpoksi ja turvalliseksi kokemansa anonyymiuden suojassa. Tunne anonyymiudesta voi muuttaa nuoren käyttäytymistä, tuoda rohkeutta ja vähentää käyttäytymiskontrollia. (Suojele minua kaikelta 2011: 5–6.)

Internetissä käyttäjän henkilötietojen, valokuvien ja muiden yksityisten materiaalien joutuminen väriin käsiin ovat riskejä. Internetin huomattavampia vaaroja on nuorten riski joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. (Molander 2000: 235–237.) Nuoret tietävät useimmiten Internetiin liittyvistä turvallisuusasioista. Virtuaalisten vuorovaikutusten riskejä sekä niistä aiheutuvia seurauksia ei uskota kuitenkaan tulevan omalle kohdalle. (Suojele minua kaikelta 2011: 5.) Moni nuori on hämmentynyt tajutessaan Internetiin laitettujen omien kuvien tai tekstiensä näkyvyyden maailmanlaajuisesti ke-

nelle tahansa (Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat 2007: 38). Internetiin kerran laitettua kuvaa, videota tai tekstiä ei jälkeenkään voi enää hallita (Suojele minua kaikelta 2011: 6).

3.2.1 Nuorten hyväksikäyttö Internetissä

Internetissä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö käsittää pääasiallisesti lasta seksualisoivan ja lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä kuvaavan materiaalin, lapsista ja nuorista hyväksikäyttömielessä kiinnostuneiden aikuisten verkostoitumisen ja toiminnan organisoitumisen sekä lapsen lähestymisen Internetin kautta hyväksikäyttötarkoituksessa (Beech ym. 2008: 217). Internetin kautta seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuvat nuoret ovat yleisemmin 13–15-vuotiaita. Useimmiten vuorovaikutus alkaa, kun tekijä kommentoi nuoren kuvaa sosiaalisen verkkoyhteisön kautta. (Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö 2011: 22.)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö Internetissä on ollut viime aikoina mediassa puheenaiheena. Tutkimuksen mukaan alle 16-vuotiaiden nuorten ahdistelu Internetissä on luultua laajempaa. Kolmannes nuorista on saanut Internetissä häiritseviä, seksuaalisuuteen liittyviä kommentteja, kuvia tai videoita aikuiselta tai itseään selvästi vanhemmalta henkilöltä. Seksuaalisuuteen liittyviä keskusteluja aikuisen tai ikäryhmää selkeästi vanhemman kanssa on käynyt lähes neljännes nuorista. Kolmannes (35 %) nuorista on saanut Internetissä seksiehdotuksia tuntemattomalta henkilöltä. Muutama prosentti (3 %) nuorista on harrastanut seksiä Internetissä tapaamansa itseään reilusti vanhemman tai aikuisen henkilön kanssa. Nämä tulokset ovat huolestuttavia. Ne kertovat uudenlaisesta laajasta ja vakavasta ongelmasta. Suomen rikoslain mukaan jo seksuaalisävytteinen keskustelu alle 16-vuotiaan kanssa täyttää seksuaalisen hyväksikäytön kriteerit. (Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä 2011: 2–5, 8–10.)

3.3 Turvallisuus Internetissä

Nuori Internetin käyttäjänä voi olla liian herkkäuskoinen. Nuoren tulisi ymmärtää, ettei kaikki Internetissä luvattu ole todellista. Tietoa tulisi arvioida myös silloin, kun näytöllä lukee jotakin perusteltua ja tavanomaista. (Viisaasti verkossa 2006: 22.) Vanhempien tulisi keskustella lastensa kanssa Internetin perussäännöistä ja turvaohjeista ennen kuin lapsi alkaa käyttää Internetiä itsenäisesti (Molander 2000: 236).

Internetissä tulisi käyttäytyä yhtä varovaisesti kuin jokapäiväisessä kontaktissa toisen ihmisen kanssa (Harris ym. 2011: 86). Internetin turvaohjeissa painotetaan erityistä varovaisuutta henkilötietojen, omien valokuvien ja muun yksityisen materiaalin tai luotokortti- ja pankkitietojen antamisessa. Internetissä ei tulisi koskaan antaa omia henkilökohtaisia tietojaan tuntemattomalle henkilölle, ellei vanhempi tai huoltaja anna lupaa siihen. Nimimerkin käyttö Internetissä on hyvä keino turvata oma turvallisuus. Nuoren ei tule tavata verkkotuttavuuksia ilman vanhempien tai huoltajan suostumusta. Ensimmäisen tapaamispaikan tulisi olla julkinen, ja vanhempien olisi hyvä olla mukana, sillä nuori ei voi koskaan tietää, kuka häntä on vastassa. Internetissä nimimerkin käyttäminen mahdollistaa antamaan itsestä väärät tiedot, ja vastassa voi olla aivan eri henkilö, kuin nuori on luullut. Nuoren tulee myös kertoa vanhemmille tai huoltajalle nähtyään verkossa loukkaavia, epäasiallisia tai sopimattomia kuvia tai kirjoituksia. (Molander 2000: 237.)

Mediakriittisyys ja -taidot suojaavat nuorta mediaan liittyviltä riskeiltä (Aho ym. 2008: 37). Internetistä tietoa hakiessa kannattaa vertailla useampaa eri lähdettä. Tiedon hakeminen eri tahoilta varmistaa tiedon luotettavuuden. (Viisaasti verkossa 2006: 23.) Internetissä pitää myös muistaa kunnioittaa muiden oikeuksia (Molander 2000: 238).

4 Materiaalin arvioinnin viitekehys

Koulujen tarjoamaa terveystieteiden opetusta on kuvattu huonosti sekä arvioitu puutteellisesti. Terveystieteiden opetusta on yleisesti kritisoitu sen vähäisestä arvioinnista sekä heikosta suunnittelusta, jonka pohjalta arviointi toteutetaan. Monet arvioinnit kuvaavat seksuaaliterveyteen liittyvien ongelmien korjaamista eikä niinkään niistä koituvia terveyteen liittyviä vaikutuksia. Terveystieteen opetukseen puuttumista on yleisesti pidetty parhaana seksuaaliterveyden edistämisen toimintamallina erityisesti, kun huomioidaan se tosiasia, että monet tutkimukset osoittavat nuorten seksuaalisuuteen liittyvän tiedon olevan vähäistä. Jotta voitaisiin luoda luotettavia todisteita erilaisten tavoitteiden vaikuttavuudesta nuorten seksuaaliterveyden kohentamiseen, pitäisi parantaa niiden tutkimusten suunnittelua, jotka koskevat seksuaaliterveyteen puuttumista. (Oakley ym. 1995: 158, 160–161.)

Kaikessa aineistossa, joka tähtää terveyteen, tulisi taustalla olla käsitys terveyden edistämisestä, sen arvopohjasta ja tavoitteen kannalta merkityksellisten teorioiden soveltuvuudesta. Terveyttä edistävässä aineistossa keskeisintä on voimavaralähtöisyys, kuinka aineisto vahvistaa tai tukee yksilön tai yhteisön omia voimavaroja. Tärkeäksi nähdään se, että terveyttä edistävällä toiminnalla ylläpidetään ja vahvistetaan terveyden taustatekijöitä, joiden avulla vaikutetaan yksilöiden sekä yhteisöjen terveyteen. Taustatekijöillä on suuri merkitys ihmisen terveyttä suojaavina tekijöinä. Muutoksen synnyttäminen, mahdollisuuksien luominen tai niistä kertominen voivat olla terveyttä edistävän aineiston pyrkimyksenä. Terveyttä ylläpitävien elementtien tukeminen kohderyhmässä voi olla myös tavoitteena. (Rouvinen-Wilenius 2008: 5, 7.)

Terveysaineisto voi olla voimavara- tai riskilähtöistä, jolloin se kohdentuu esimerkiksi johonkin sairauteen tai riskitekijään. Molemmilla lähestymistavoilla on terveyden edistämisessä merkityksensä. Terveyden edistämistä pystytään lähestymään sekä promotiivisesti että preventiivisesti. Promootiolla tarkoitetaan mahdollisuuksien luomista siten, että yksilöllä on mahdollisuuksia huolehtia sekä omasta että elinympäristönsä terveydestä jokapäiväisessä elämässään. Preventiivisille näkemyksellä taas tarkoitetaan toimintaa, joka on vahvemmin sidoksissa riskikeskeiseen ajattelutapaan. Terveyden edistämisessä on aina kyse alhaalta ylöspäin johdetusta toiminnasta riippumatta lähestymistavasta. Tällöin terveysaineistosta tulee kontekstiin sopivampi, koska kohderyhmän edustajat osallistuvat aineiston suunnitteluprosessiin. (Rouvinen-Wilenius 2008: 5.)

Kun terveysaineiston pyrkimyksenä on ihmisten omavoimistamisen edistäminen, on silloin kyseessä promotiivinen lähestymistapa. Preventiiviset lähestymistavasta taas on kyse silloin, kun ihminen on vaarassa sairastua tai on jo sairastanut. Terveysaineistojen sisältöalueena päivittäiseen elämään liittyvien tietojen ja taitojen välittäminen on myös tärkeää, jolloin terveysaineistosta korostuu mahdollisuuksien luominen, esille tuominen ja terveyden ylläpitämiseen vaikuttavien elementtien korostaminen. Tällöin on kyseessä voimavaralähtöinen tuote, jossa on mukana näkemys niistä terveystaustatekijöistä, joihin voidaan vaikuttaa. (Rouvinen-Wilenius 2008: 7.)

Terveysaineiston arviointi on kolmetasoinen: valmiin tuotteen, aineiston vastaanoton ja vaikuttavuuden arviointia. Valmiin tuotteen arvioinnissa katsotaan, kuinka hyvin aineisto täyttää hyvälle terveysaineistolle asetetut laatuksiteerit. Arviointi ei kerro aineiston

vastaanotosta kohderyhmän keskuudessa eikä myöskään sen vaikuttavuudesta. (Parkkunen ym. 2001: 4, 11.) Terveysaineistolle on määritelty omat laatukriteerit, joiden tavoitteena on toimia terveysaineiston kehittämisen ja arvioinnin välineenä, parantaa terveysaineiston laatua ja tukea terveysaineiston johdonmukaista arviointia. Standardien kaikkien osa-alueiden ei tarvitse täytyä arvioitaessa aineistoa. Kriteereistä tarkastellaan vaan aineiston näkökulmasta merkityksellisiä osioita. Vaikka kaikki kriteerit eivät täytyisikään, terveysaineisto voi olla käyttökelpoista ja tarkoituksenmukaista. (Rouvinen-Wilenius 2008: 10.)

5 Materiaalin kuvaus ja esittely

Vankasti Verkossa -korttipeli on Metropolian opiskelijaryhmän innovaatioprojektina tuottama turvataitopeli. Se on suunnattu 12–15-vuotiaille nuorille. Pelin tarkoituksena on saada nuoret miettimään omaa ja kavereidensa Internetin käyttöä erilaisten kysymysten avulla. Peliä voi pelata yksin tai ryhmässä. Pelissä on 12 korttia (kts. Liite 6). Jokaisessa kortissa on kuvattu Internetiin liittyvä tilanne ja esitetty siihen liittyvä kysymys sekä annettu kolme vastausvaihtoehtoa. Jokainen pelaaja valitsee vastausvaihtoehdon sen mukaan, miten itse toimisi kyseisessä tilanteessa. Jokaiseen korttiin on liitetty lisätietoa ja neuvoja siihen, miten tilanteessa tulisi toimia. Vankasti Verkossa -korttipelissä keskustelu ja yhdessä ajatteleminen on tärkeämpää kuin vastausvaihtoehdon valinta.

Vankasti Verkossa -turvataito peli oli alun perin suunniteltu Internetversioksi. Opinnäytetyömme edetessä päädyimme toteuttamaan Vankasti Verkossa -pelin korttipelinä. Pelikorttien etuna on se, että pelikortteja voi käyttää lähes missä tahansa siitä riippumatta, onko tilassa mahdollisuuksia tietokoneen käyttöön. Opetusmateriaalina korttipeli on hyvä vaihtoehto, sillä sen avulla nuoret oppivat tärkeitä asioita mielenkiintoisella tavalla. Pelin ja siihen liittyvän keskustelun avulla nuoret voivat tuoda esille näkemyksiään ja saavat mahdollisuuden jakaa ajatuksiaan pelistä esille nousevista asioista. Peli kannustaa nuoria interaktiivisuuteen, ja nuoret voivat pelin avulla osallistua aiheen käsittelyyn.

6 Aineiston keruu ja analysointi

Toteutimme opinnäytetyömme yhteistyössä useiden eri tahojen kanssa. Varsinaisena yhteistyökumppanimme toimi Väestöliiton erityistason seksuaaliterapeutti Kirsi Porras. Vantaan kaupungin sivistystoimen perusopetuksen johtaja Iikka Kalo myönsi meille tutkimusluvan, joka mahdollisti seksuaalikasvatusmateriaalin pilotoinnin opiskelijoilla. Tuntikokonaisuuden ja Vankasti Verkossa -korttipelin pilotoinnin toteutimme yhteistyössä Peltolan koulun kanssa. Peltolan koulun taholta sidosryhmäämme kuuluivat kohderyhmämme luokat, terveystiedon opettaja Elina Kojo ja terveydenhoitaja Päivi Viro. Lisäksi 7. luokalle pitämäämme tuntikokonaisuuteen osallistui kaksi terveydenhoitajaa muista kouluista. Metropolia ammattikorkeakoulusta sidosryhmäämme kuuluivat ohjaajamme lehtori Riitta Leikko sekä yliopettaja Arja Liinamo.

Seksuaalisuutta ja Internet-turvallisuutta käsittelevä tunti ja Vankasti Verkossa -korttipelin pilotointi toteutettiin Peltolan koululla tammikuussa 2012. Pidimme tuntikokonaisuuden yhdelle 7. luokalle ja yhdelle 8. luokalle. Tuntikokonaisuus koostui teoriaosuudesta, Vankasti Verkossa -korttielin pelaamisesta ja tutkimusaineiston keruusta kyselylomakkeiden avulla.

6.1 Tuntikokonaisuuden suunnittelu

Nuoren kehityksen erot ovat murrosiän alettua suurimmillaan, joten seksuaalikasvatustalja vaaditaan monipuolista nuoruuden kehityksen ymmärtämistä ja tietoa nuoruuden kehityksen muutoksista. Murosikäisille, 13–16-vuotiaille nuorille suunnatun seksuaalikasvatuksen sisällön tulisi koostua seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvistä perusasioista. Opetus voi sisältää keskustelua sosiaalisista taidoista ja niiden opettelusta, seurustelusta ja kosketuksesta. Oma seksuaalisuus, aikuisuus ja suhtautuminen muihin samassa elämäntilanteessa eläviin ovat keskeisiä asioita nuorten seksuaalisessa kasvussa. Seksuaalisuuden monimuotoisuudesta tulee kertoa, ja siitä tulee keskustella nuorten kanssa. Ihmisen seksuaaliset ominaispiirteet, suuntautuneisuus ja tavat eroavat toisistaan. Keskustelun ohella voi myös pohtia, mikä on sallittua ja mikä ei. Kilpailevista tietolähteistä kannattaa puhua paljon ja suoraan. Seksuaalikasvatuksen yhteydessä voidaan yhdessä miettiä, millaista kuvaa muun muassa mainokset, televisio ja porno luovat

seksuaalisuudesta. (Bildjuschkin ym. 2000: 52–53.) Annettavan tiedon tulee olla ajankohtaista ja nuorta koskevaa, jotta nuori motivoituisi ottamaan tietoa vastaan ja sisäistämään sitä (Aho ym. 2008: 35).

Seksuaalikasvatustilanteissa tulisi välttää moralisoimista, pelottelemista ja häpeää, sillä ne ovat asioita joita nuoret ennalta pelkäävät. Tapaan jolla asioista puhutaan, kannattaa kiinnittää huomiota. Seksuaalisuuteen liittyvistä asioista voi kertoa esimerkiksi nuoren omina valintoina niiden merkitystä perustellen. Tietoa on annettava asioita perustellen, sillä se lisää luottamusta ja nuoren tunnetta tilanteen hallitsemisesta. Nuorelle tulisi antaa vastuuta ja häntä tulisi auttaa pohtimaan omia valintojaan, kypsyttään ja halujaan. Seksuaalikasvatustilanteissa nuorelle voi kertoa seksuaalikasvattajan kohtaamista tilanteista tai tapauksista esimerkiksi mediassa, joissa joku on tehnyt virheen tai väärän valinnan. (Aho ym. 2008: 44.)

Osana opinnäytetyötämme olemme suunnitelleet tuntirungon (kts. Liite 4) ja siihen liittyvän diaesityksen (kts. Liite 5), jota Vankasti Verkossa -korttipelia käyttävä seksuaalikasvattaja voi hyödyntää seksuaalikasvatustunnin yhteydessä. Tuntirunko suunniteltiin yhteistyössä seksuaalikasvatuksen asiantuntijoiden kanssa. Tapasimme opinnäytetyön ohjaajamme Riitta Leikon ja Väestöliiton erityistason seksuaaliterapeutti Kirsi Portaan ennen tuntikokonaisuuden valmistelua. Kävimme Portaan ja Leikon kanssa läpi ajankohtaisia aiheeseemme liittyviä asioita ja saimme heiltä ehdotuksia siitä, mitä aiheita käsittelemme tuntikokonaisuuden yhteydessä. Sovimme yhdessä käsitteet, jotka avaamme tunnin aikana ja kävimme läpi haastavia tilanteita, joita seksuaalikasvattaja voi kohdata seksuaalikasvatuksen yhteydessä.

Seksuaalikasvatusmateriaalin pilotoinnin alustukseksi 7. ja 8. luokille järjestetään tuntikokonaisuus, joka käsittelee seksuaalisuutta ja Internet-turvallisuutta. Tuntikokonaisuus järjestetään erikseen yhdelle 7. ja yhdelle 8. luokalle. Tuntiin osallistuu luokan opettaja, terveydenhoitaja sekä seksuaaliterapeutti Väestöliitosta. Suunnittelemamme alustuksen pituudeksi olemme varanneet noin 45 minuuttia. Aloitamme tunnin käymällä läpi muutamia ajankohtaisia sanomalehdistä löydettyjä artikkeleita. Keskustelemme oppilaiden kanssa artikkeleiden sisällöstä ja aktivoimme heitä keskusteluun. Aloitamme diaesityksemme esittämällä dian nuorten suosimista palstoista. Tällä pyrimme saamaan oppilaat osallistumaan keskusteluun. Kerromme Internetin käytöstä, sen tarjoamista

mahdollisuuksista sekä Internetin ajankohtaisista ongelmista. Näytämme oppilaille kuvan nuorista, jotka olivat laittaneet itsestään paljastavia kuvia Internetiin. Näin konkretisoimme tietoa siitä, ettei Internetiin ladattuja kuvia pysty jälkeenpäin enää hallitsemaan. Tunnin yhteydessä näytämme oppilaille Pelastakaa Lapset ry:n videopätkän, joka käsittelee Internetin kasvottomuutta. Käsittelemme oppilaiden käsityksiä seksuaalisuudesta. Lopuksi käymme läpi hyödyllisiä Internet-sivuja, joiden kautta nuoret saavat tarvittaessa lisätietoa ja apua.

Teoriaosuuden jälkeen esittelemme Vankasti Verkossa -korttipelin ja sen säännöt sekä kehoitamme oppilaita jakautumaan 2–3 hengen ryhmiin. Oppilaiden pelatessa kortteja vastailemme heidän kysymyksiinsä ja kannustamme heitä aktiiviseen keskusteluun. Pelaamisen jälkeen keskustelemme oppilaiden kanssa heidän pelikortteihin liittyvistä mielipiteistään. Käymme ääneen läpi muutamien pelikorttien kysymyksiä ja oppilaiden valitsemia vastausvaihtoehtoja. Annamme oppilaille mahdollisuuden esittää kysymyksiä, joihin vastaamme asiantuntijoiden kanssa. Lopuksi jaamme oppilaille kyselylomakkeet, joihin toivomme oppilailta aktiivista vastaamista. Korttipelin esittelyyn, sääntöjen läpikäymiseen ja pelin pelaamiseen varaamme aikaa noin 50 minuuttia.

6.2 Tuntikokonaisuuden toteutus

Kävimme pilotoimassa Vankasti Verkossa -korttipelin Vantaan Peltolan yläasteella 7. ja 8. luokkien oppilaille tammikuussa 2012. Ensimmäiselle, 7. luokan oppilaille järjestämämme tuntikokonaisuuteen osallistui meidän ja oppilaiden lisäksi ohjaajamme Riitta Leikko, Väestöliiton erityistason seksuaaliterapeutti (NACS) Kirsi Porras, luokan terveystiedon opettaja Elina Kojo sekä Peltolan koulun terveydenhoitaja Päivi Viro. Toiselle, 8. luokan oppilaille pidetylle tunnille osallistui lisäksi kaksi kouluterveydenhoitajaa muista kouluista. Tunnin alussa esittelimme itsemme, ohjaajamme ja yhteistyökumppanimme. Kerroimme, mitä varten olemme puhumassa oppilaille ja mitä asioita tulemme käsittelemään tuntien aikana. Aloitimme tuntikokonaisuuden käymällä läpi muutamia ajankohtaisia sanomalehdistä löydettyjä artikkeleita, jotka käsittelivät nuorten ahdistelua ja kiusaamista Internetissä. Näytimme artikkelit ja luemme keskeisiä asioita sisällöstä. Keskustelimme oppilaiden kanssa artikkeleiden sisällöstä ja herätämme keskustelua kysymällä, ovatko oppilaat törmänneet vastaaviin asioihin tai tietävätkö he, että heidän ystävänsä olisivat kokeneet vastaavaa. Oppilaat eivät juurikaan kommentoineet artikkeleihin liittyviä asioita.

Aloitimme diaesityksemme esittämällä dian nuorten suosimista palstoista ja herätimme keskustelua kysymällä oppilailta, ovatko Facebook, Irc-galleria, Happo Hotel ja Messenger heille tuttuja yhteisöjä. Oppilaat vastasivat Internetyhteisöjen olevan heille hyvin tuttuja. Teoriaosuudessamme kerroimme Internetin käytöstä ja sen suosioista. Painotimme diaesityksessä Internetin positiivisia puolia ja Internetin tarjoamia mahdollisuuksia. Näytimme oppilaille Internetistä löytämämme kuvat nuoresta vähäpukeisesta tytöstä ja miehestä. Kerroimme, että kuvissa olleet henkilöt eivät koskaan tule saamaan kuviaan pois Internetistä. Toisten virheistä keskusteleminen on monille nuorille tehokas tapa laajentaa näkökulmia asioista ja ennaltaehkäistä samat virheet omalla kohdalla. Nuorelle on tärkeää kertoa asiallisesti ja konkreettisesti erilaisista syyseuraussuhteista. (Aho ym. 2008: 44.) Keskusteltuamme kuvien julkaisemisesta Internetissä, käsitelimme Internetin negatiivisia puolia. Näytämme oppilaille Pelastakaa Lapset Nettivihje – Grooming -videon, joka sai oppilaissa keskustelua aikaan. Videolla esiintyi nuori tyttö, joka keskusteli Chatissa omanikäisekseen luulemansa pojan kanssa. Todellisuudessa poika olikin keski-ikäinen mies, joka esiintyi Internetissä väärällä henkilöllisyydellä. Video sai oppilaat miettimään tilannetta ja kokivat näkemänsä hyvin epämiellyttävänä. Keskustelimme oppilaiden kanssa videosta yhdessä seksuaaliterapeutti Kirsi Portaan kanssa.

Jaoimme oppilaille tyhjät paperilaput, joille pyysimme heitä kirjoittamaan sanasta "seksuaalisuus" mieleen tulevia asioita. Sanasta "seksuaalisuus" nuorille tuli mieleen muun muassa seksi, porno, pedofiili, homoseksuaalisuus, seksuaalinen hyväksikäyttö, kondomi, hyväily ja rakkaus. Avasimme oppilaille diaesityksen avulla käsitteet seksuaalisuus, seksi, porno ja seksuaalioikeudet.

Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen näytimme oppilaille yhden Pelastakaa Lapset ry:n videopätkän sijaan kolme videota, sillä oppilaat osoittivat suurta kiinnostusta videoita kohtaan. Videoiden esittämisen avulla vastasimme oppilaiden mielenkiintoon tätä opetusmenetelmää kohtaan. Keskustelimme tuntikokonaisuuteen osallistuneiden asiantuntijoiden avulla oppilaiden kanssa videoiden herättämistä tunteista ja ajatuksista. Tunnilla pitämäämme orientaatioon meni aikaa noin 45 minuuttia.

Alustuksen jälkeen esittelimme Vankasti Verkossa -korttipelin ja sen säännöt sekä kehoitimme oppilaita jakautumaan 2–3 hengen ryhmiin. Oppilaiden pelatessa kortteja vastailimme heidän kysymyksiinsä ja kannustimme heitä aktiiviseen keskusteluun. Pelin pelaamisen jälkeen keskustelimme yhdessä, mitä mieltä he yleisesti olivat pelistä ja kävimme muutamia pelin kysymyksiä yhteisesti läpi. Oppilailla heräsi muutamia kysymyksiä seksuaalisuudesta, joihin vastasimme yhdessä seksuaaliterapeutti Kirsi Portaan kanssa. Tunnin loppuksi jaoimme kyselylomakkeen, jonka jokainen oppilas täytti itse. Vankasti Verkossa -korttipelin pelaaminen vei oppilailta noin 10 minuuttia. Pelin pelaamiseen ja kyselylomakkeiden täyttämiseen meni kaikenkaikkiaan noin 30 min.

6.3 Tuntikokonaisuuden arviointi

Ensimmäiselle, 7. luokan oppilaille järjestettyyn tuntikokonaisuuteen osallistui 20 oppilasta, joista 13 oli tyttöjä ja 7 poikia. Oppilaat osallistuivat tuntikokonaisuuteen rauhallisesti ja asiallisesti. Oppilaisiin oli suhteellisen helppo luoda vuorovaikutussuhde, sillä he vastailivat mielellään esittämiimme kysymyksiin ja miettivät vastauksiaan. Oppilaat saivat jakautua omatoimisesti 2-3 hengen ryhmiin, mikä tapahtui sujuvasti. Vankasti Verkossa -korttipelin pelaaminen sujui rauhallisesti ja oppilaat keskittyivät peliin.

Toiselle, 8. luokan oppilaille järjestettyyn tuntikokonaisuuteen osallistui 18 oppilasta, joista 7 oli tyttöjä ja 11 poikia. Oppilaat olivat hieman rauhattomia 8. luokalle järjestetyllä seksuaalikasvatustunnilla, mutta motivoimalla saimme heidät osallistumaan keskusteluihin ja tuntikokonaisuuden etenemiseen. He kyseenalaistivat 7. luokan oppilaita jyrkemmin Internetin riskit ja ongelmat. Pelin pelaaminen sujui kohtuullisen hyvin ja suurin osa oppilaista malttoi keskittyä pelikorttien läpikäymiseen. Oppilaat osoittivat, että käsittelemämme asiat olivat heille entuudestaan tuttuja. Aineistonkeruu oli 8. luokkalaisten keskuudessa hieman 7. luokkaa rauhattomampaa ja vastauksiin keskittyminen sujui toisilla oppilailla heikommin. Oppilaat vaihtoivat keskenään mielipiteitä ennen lomakkeiden täyttämistä ja vastaamisen aikanakin. Tuntikokonaisuus ajoittui iltapäivälle. Oppilaat pääsivät tunnin jälkeen kotiin, minkä vuoksi useat oppilaat täyttivät kyselylomakkeen nopeasti.

Tuntikokonaisuuden jälkeen pyysimme terveydenhoitajilta ja luokan tuntiopettajalta palautetta Vankasti Verkossa -pelikorteista. Terveyskasvattajat kokivat, että peli on hyödynnettävissä nuorten seksuaalikasvatustyössä. He pitivät peliä hyödyllisenä ja ko-

kivat voivansa käyttää pelikortteja työssään. Saimme seksuaalikasvatuksen ammattilaisilta positiivista palautetta esiintymisestämme ja suunnitelmastamme tuntirungosta.

6.4 Kyselylomake

Opinnäytetyössämme käytettiin kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Kvantitatiiviseen tutkimukseen on harvoin saatavissa valmista aineistoa, jota voidaan sellaisenaan käyttää tutkimuksessa. Määrällisen tutkimuksen avulla voidaan selvittää lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Aineistonkeruussa käytetään yleensä standardoituja tutkimuslomakkeita vastausvaihtoehtoineen. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tuloksia kuvataan taulukoin ja kuviain. Kyselytutkimus on tehokas ja taloudellinen menetelmä, jolla saadaan kartoitettua olemassa oleva tilanne. (Heikkilä 2001: 16, 18–19.)

Kyselylomakkeen kysymykset käsittelivät nuorten näkemyksiä Vankasti Verkossa - turvataitopelistä. Kyselylomakkeen kysymykset pohjautuivat materiaalin arvioinnin standardeihin (kts. Liite 1). Sovelsimme kyselylomakkeen kysymykset materiaalin arvioinnin standardien mukaan korttipeliin sopiviksi ja sen lopullinen versio valmistui loppu-talvesta 2011. Kyselylomake toteutettiin oppitunnin yhteydessä oppilaille jaettavana paperiversiona. Lomakkeen pilotointi toteutettiin kahdella opiskelijaluokalla Vantaan Peltolan koulussa tammikuussa 2012. Vastaajajoukko koostui 7. luokan (N= 18) ja 8. luokan (N= 20) oppilaista.

Kyselylomaketutkimuksen vahvuutena on, ettei lomakkeen laatija vaikuta läsnäolollaan vastauksiin. Valmiit vastausvaihtoehdot mahdollistavat sen, että voidaan esittää monia kysymyksiä kerralla. Kyselylomake oli opinnäytetyössämme paras aineistonkeruumenetelmä, sillä oikein toteutettuna kyselylomaketutkimus antaa runsaasti mahdollisuuksia luotettavan tiedon keräämiseen. (Valli 2001: 29, 31.)

Kyselylomakkeemme taustatiedoissa kysyttiin taustamuuttujat, joita olivat vastaajan sukupuoli, ikä ja luokkatunnus. Kyselylomakkeessa oli 21 strukturoitua monivalintakysymystä vastausvaihtoehtoineen, jotka olivat seuraavat: "Kyllä, olen samaa mieltä", "En osaa sanoa" ja "Ei, olen eri mieltä." Kysymykset olivat jaettu kolmen pääotsikon alle. Nämä aihealueet olivat seksuaaliterveyden edistäminen, Vankasti Verkossa - pelikorttien sopivuus kohderyhmälle sekä Vankasti Verkossa -pelikorttien ulkoasu. Yh-

teenvetona pyysimme vastaajia antamaan pelistä arvosanan asteikolla 4–10. Kyselylomakkeen lopussa vastaajien oli mahdollista antaa pelistä avoimen kysymyksen kautta positiivista ja negatiivista palautetta.

6.5 Aineiston analyysi

Käsittelimme vastaukset SPSS- tilasto-ohjelmassa. Ristiintaulukoimme aineiston vastaajien sukupuolen ja luokka-asteen mukaan verrataksemme sukupuolen ja luokka-asteen välisiä mielipide-eroja Vankasti Verkossa -korttipelistä. Kyselylomakkeen kysymysten 1–21 vastausten mittaamisessa käytimme nominaalisasteikkoa. Käsittelimme jokaisen kysymyksen erikseen jaettuamme kysymykset kolmeen tutkittuun aihe-alueeseen. Excelin avulla teimme SPSS- tilasto-ohjelmasta saamastamme numeraalisesta aineistosta palkkidiagrammit. Excelistä siirsimme palkkidiagrammit tekstinkäsittelyohjelma Wordin kautta opinnäytetyöhömmme.

Analysointimme keskittyy ”Kyllä, olen samaa mieltä” vastausten tarkasteluun, sillä pyrimme opinnäytetyössämme selvittämään ensisijaisesti kokevatko nuoret Vankasti Verkossa -pelikortit hyödylliseksi. Tarkoituksenamme oli käsitellä kysymyksen ”Mitä hyvää/huonoa korttipelissä mielestäsi oli” vastauksia käyttäen laadullista tutkimusmenetelmää, mutta kyselylomakkeilla saamiamme vastauksia ei ollut riittävästi analyysin tekemiseen. Avoimeen kysymykseen oli vastannut vain muutama oppilas. Lisäksi pyysimme oppilaita antamaan korttipelille arvosanan 4–10 ja annettujen arvosanojen avulla laskimme oppilaiden pelille antaman keskiarvon.

7 Tulokset

Tutkimusaineiston keruun tarkoituksena oli selvittää, mitä mieltä oppilaat olivat Van-kasti Verkossa -korttipelin sisällöstä. Kyselylomakkeiden avulla keräsimme suuntaa an-tavan otannan nuorten mielipiteistä. Vastaajajoukko oli suppea (N=38), joten vastauk-set eivät ole yleistettävissä.

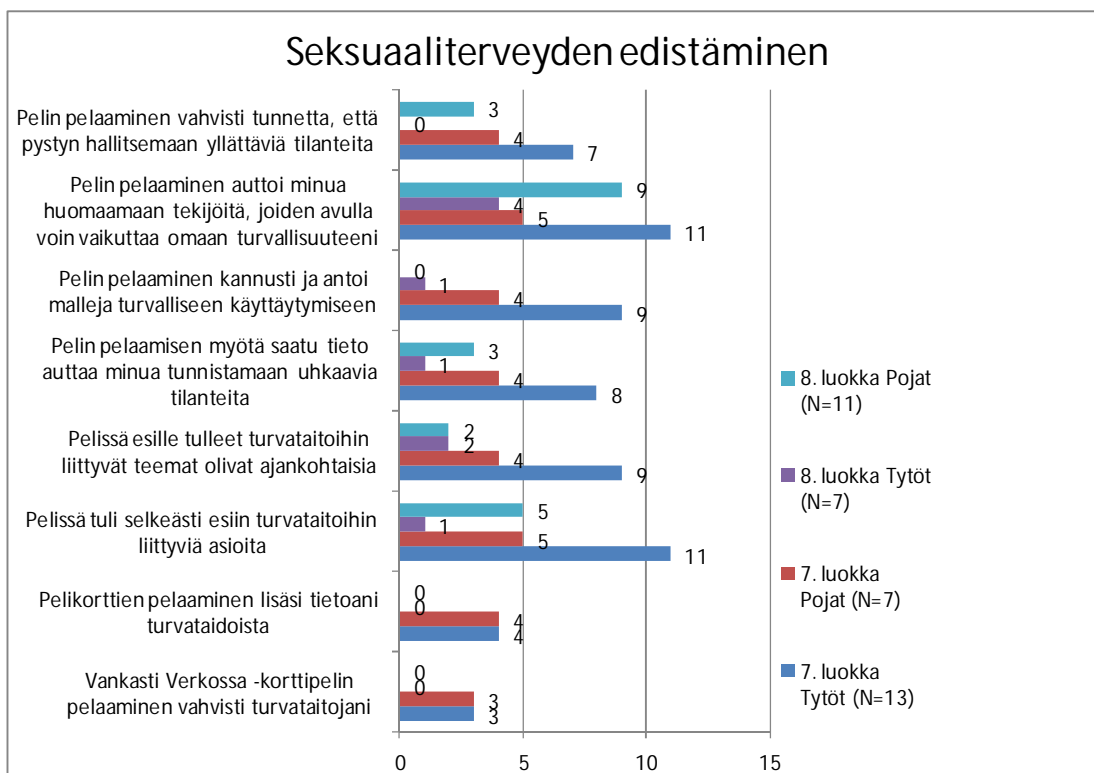
7.1 Aineiston kuvailu

7. luokka		8. luokka	
Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
N= 13	N= 7	N=7	N=11

Taulukko 1.

Vastaajat olivat iältään 13–14-vuotiaita. Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 38 oppi-lasta. Kaikista kyselyyn vastanneista oppilaista tyttöjä (53 %) ja poikia (47 %) oli lähes yhtä paljon. (Taulukko 1.)

7.2 Seksuaaliterveyden edistäminen

Kuvio 2. Seksuaaliterveyden edistäminen, Kyllä, olen samaa mieltä -vastausten osuus (N=38)

Vankasti Verkossa -pelin seksuaaliterveyden edistämisen näkökulmaa tarkasteltiin suhteessa sukupuoleen ja luokka-asteeseen. Ryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja. Seksuaaliterveyden edistämisen näkökulmasta nousi erityisesti esille nuorten kokevan pelin pelaamisen auttavan heitä huomaamaan tekijöitä, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan turvallisuuteensa. (Kuvio 2.; kts. Liite 7.)

7.2.1 Seksuaaliterveyden edistäminen, 7. luokan tulokset

Kyselyyn vastanneista 7. luokan tytöistä yli puolet (54 %) koki Vankasti Verkossa -korttipelin pelaamisen vahvistavan tunnetta yllättävien tilanteiden hallitsemisesta. Suurin osa tytöistä (85 %) oli myös sitä mieltä, että peli auttoi huomaamaan tekijöitä joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan turvallisuuteensa. Vankasti Verkossa -korttipelin pelaaminen kannusti yli puolia tytöistä (69 %) turvalliseen käyttäytymiseen ja antoi heille käyttäytymismalleja. He (69 %) kokivat turvataitoihin liittyvät teemat ajankohtaisiksi sekä olivat sitä mieltä, että pelistä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita (85 %). Alle puolet tytöistä koki Vankasti Verkossa -korttipelin pelaamisen vahvistavan heidän turvataitojaan. (Kuvio 2.)

Kyselyyn vastanneista 7. luokan pojista suurin osa (71 %) koki Vankasti Verkossa -korttipelin auttavan huomaamaan tekijöitä, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan turvallisuuteensa ja olivat sitä mieltä, että pelistä tuli selkeästi turvataitoihin liittyviä asioita. Pojista yli puolet (57 %) koki pelaamisen myötä saadun tiedon auttavan tunnistamaan uhkaavia tekijöitä ja pelin lisänneen tietoa turvataidoista. Vain alle puolet (42 %) pojista koki Vankasti Verkossa -korttipelin vahvistavan heidän turvataitojaan. (Kuvio 2.)

7.2.2 Seksuaaliterveyden edistäminen, 8. luokan tulokset

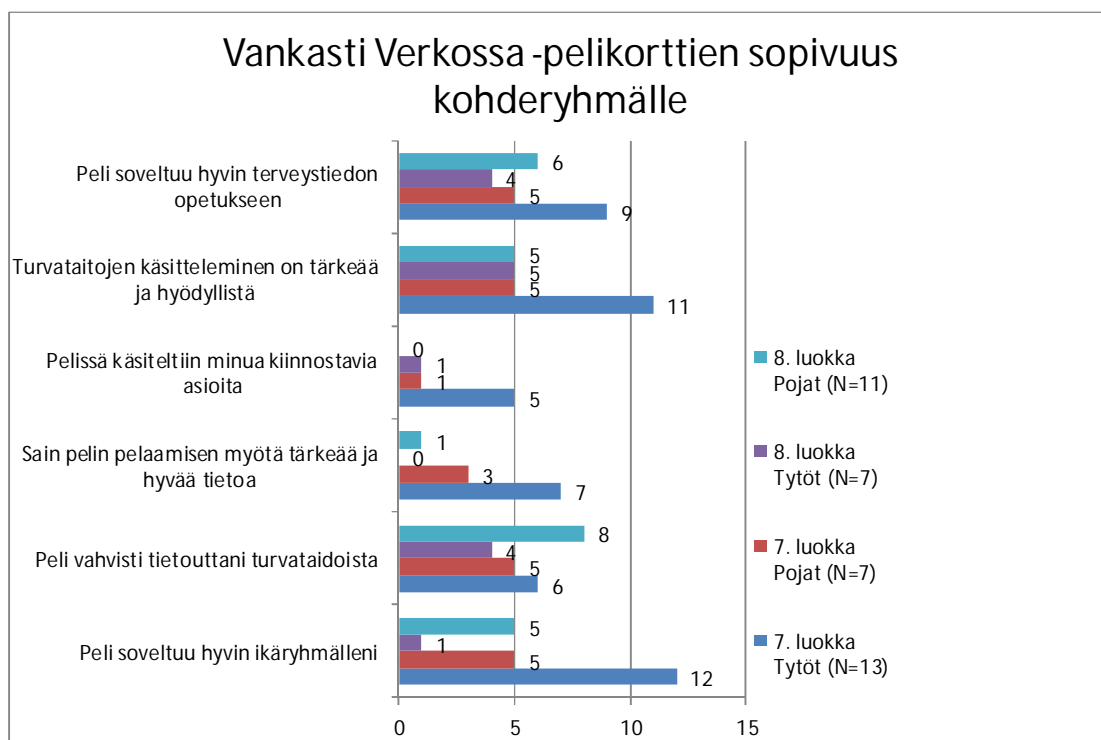
Kyselyyn vastanneista 8. luokan tytöistä yli puolet (57 %) koki Vankasti Verkossa -korttipelin auttavan huomaamaan tekijöitä, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan turvallisuuteensa. Tytöistä kukaan ei kokenut pelin vahvistavan tunnetta yllättävien tilanteiden hallitsemisesta, pelin lisäävän heidän tietouttaan turvataidoista eikä vahvistavan heidän turvataitojaan. Tytöistä vain hiukan yli kymmenes (14 %) oli sitä mieltä, että peli kannusti ja antoi malleja turvalliseen käyttäytymiseen. (Kuvio 2.)

Kyselyyn vastanneista 8. luokan pojista suurin osa (82 %) koki pelin auttavan huomaamaan turvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Heistä lähes puolet (45 %) oli myös sitä mieltä, että pelistä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita. Pojista kukaan ei kokenut Vankasti Verkossa -korttipelin pelaamisen lisäävän heidän tietouttaan turvataidoista eikä vahvistavan heidän turvataitojaan. Peli ei myöskään kannustanut eikä antanut heille malleja turvalliseen käyttäytymiseen. (Kuvio 2.)

7.2.3 Tuloksista havaittavia eroja

Tarkasteltaessa tarkemmin tuloksista havaittuja eroja eri luokka-asteilla huomattiin, että 7. ja 8. luokkalaisten tyttöjen vastauksissa oli eroja seksuaaliterveyden osalla. Keskimäärin 7. luokkalaiset kokivat pelin hyödyllisemmäksi, kuin 8. luokkalaiset. Pelissä olevat asiat 7. luokkalaisten tyttöjen keskuudessa koettiin ajankohtaiseksi ja pelin koettiin edistävän seksuaaliterveyttä antamalla malleja turvalliseen käyttäytymiseen sekä huomaamaa omaan turvallisuuteen liittyviä tekijöitä. Keskimäärin 8. luokkalaiset eivät kokeneet peliä hyödylliseksi tai seksuaaliterveyttä edistäväksi. (Kuvio 2.)

7.3 Vankasti Verkossa -pelikorttien sopivuus kohderyhmälle

Kuvio 3. Vankasti Verkossa -pelikorttien sopivuus kohderyhmälle, Kyllä, olen samaa mieltä - vastausten osuus (N=38)

Vankasti Verkossa -pelikorttien näkökulmaa tarkasteltiin suhteessa sukupuoleen ja luokka-asteeseen. Ryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja. Pelikorttien sopivuudesta kohderyhmälle erityisesti nousi esille nuorten kokevan turvataitojen käsittelemisen olevan tärkeää ja hyödyllistä sekä pelin soveltuvan terveystiedon opetukseen. (Kuvio 3; kts. Liite 7.)

7.3.1 Pelikorttien sopivuus kohderyhmälle, 7. luokan tulokset

Kyselyyn vastanneista 7. luokan tytöistä lähes kaikki (85 %) koki turvataitojen käsittelemisen tärkeäksi ja hyödylliseksi. Puolet (54 %) heistä sai myös pelin pelaamisen myötä tärkeää ja hyvää tietoa sekä reilu puolet koki pelin sopivan hyvin terveystiedon opetukseen. Tytöistä lähes kaikki oli sitä mieltä, että peli soveltuu hyvin heidän ikäryhmälleen. (Kuvio 3.)

Kyselyyn vastanneista 7. luokan pojista suurin osa (71 %) piti turvataitojen käsittelemistä tärkeänä ja hyödyllisenä sekä koki pelin soveltuvan hyvin ikäryhmälleen ja terveystiedon opetukseen. Heistä vain reilu kymmenes piti pelissä käsiteltäviä asioita kiinnostavana ja vain alle puolet (42 %) koki saavansa pelaamisen myötä tärkeää ja hyvää tietoa. (Kuvio 3.)

7.3.2 Pelikorttien sopivuus kohderyhmälle, 8. luokan tulokset

Kyselyyn vastanneista 8. luokan tytöistä suurin osa (71 %) piti turvataitojen käsittelemistä tärkeänä ja hyödyllisenä. Yli puolet (57 %) heistä koki Vankasti Verkossa -korttipelin vahvistavan tietoutta turvataidoista ja pelin sopivan terveystiedon opetukseen. Kuitenkin vain reilu kymmenes (14 %) koki pelin soveltuvan ikäryhmälleen. Tytöt eivät kokeneet pelissä käsiteltäviä asioita kiinnostavina, eivätkä he saaneet pelin avulla tärkeää ja hyvää tietoa. (Kuvio 3.)

Kyselyyn vastanneista 8. luokan pojista suurin osa (72 %) koki pelin vahvistavan tietoutta turvataidoista. Yli puolet heistä (54 %) koki turvataitojen käsittelemisen tärkeänä ja hyödyllisenä sekä pelin soveltuvan hyvin terveystiedon opetukseen. Vain alle kymmenes (9 %) pojista koki saaneensa Vankasti Verkossa -korttipelin pelaamisen myötä tärkeää ja hyvää tietoa. Heistä kukaan ei pitänyt Vankasti Verkossa -korttipelissä käsiteltäviä asioita kiinnostavina. (Kuvio 3.)

7.3.3 Tuloksista havaittavia eroja

Tarkasteltaessa tarkemmin tuloksista havaittavia eroja eri luokka-asteilla, huomattiin myös tässä osa-alueessa olevan huomattavampia eroja 7. ja 8. luokkalaisten vastauksissa. Kyselyyn vastanneiden 7. luokan tyttöjen mielestä Vankasti Verkossa -peli soveltuu hyvin heidän ikäryhmälleen, kun taas 8. luokan tytöt kokivat, ettei peli sovellu heidän ikäisilleen. (Kuvio 3.)

7.4 Vankasti Verkossa -pelikorttien ulkoasu

Kuvio 4. Vankasti Verkossa -pelikorttien ulkoasu, Kyllä, olen samaa mieltä -vastausten osuus (N=38)

Vankasti Verkossa -pelikorttien ulkoasun näkökulmaa tarkasteltiin suhteessa sukupuoleen ja luokka-asteeseen. Ryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja. Ulkoasun näkökulmasta nousi erityisesti esille oppilaiden pitävän siitä, että peliä pelattiin ryhmässä. Useimpien oppilaiden mielestä pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti. (Kuvio 4.)

7.4.1 Pelikorttien ulkoasu, 7. luokan tulokset

Kyselyyn vastanneet 7. luokan tytöt pitivät siitä, että Vankasti Verkossa -korttipeliä pelattiin ryhmässä. Pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti useimpien (85 %) kyselyyn vastanneiden tyttöjen mielestä. Heistä suurin osa piti pelin ulkoasua onnistuneena (69 %). Vain kolmannes (31 %) tytöistä koki, että peliä voisi pelata monissa eri paikoissa. Peli soveltuu nuorille sekä on selkeä ja johdonmukainen lähes kaikkien kyselyyn vastanneiden tyttöjen mielestä. Lähes puolet vastanneista koki pelin ra-

kenteen havainnolliseksi ja esimerkkejä hyödyntäväksi. Oppitunnin alussa pidetty diaesitys auttoi useimpia tyttöjä (69 %) ymmärtämään Vankasti Verkossa -korttipelin sisältöä. (Kuvio 4.)

Kyselyyn vastanneet 7. luokan pojat pitivät siitä, että Vankasti Verkossa -korttipeliä pelattiin ryhmässä. Yli puolet (57 %) pojista vastasi, että pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti. Heistä vain kolmannes (29 %) piti pelin ulkoasua onnistuneena ja koki, että peliä voisi pelata monissa eri paikoissa. Peli soveltuu nuorille sekä on selkeä ja johdonmukainen useimpien (71 %) kyselyyn vastanneiden poikien mielestä. Lähes puolet heistä koki pelin rakenteen havainnolliseksi ja esimerkkejä hyödyntäväksi. Oppitunnin alussa pidetty diaesitys auttoi lähes joka kolmatta (29 %) poikaa ymmärtämään Vankasti Verkossa -pelin sisältöä. (Kuvio 4.)

7.4.2 Pelikorttien ulkoasu, 8. luokan tulokset

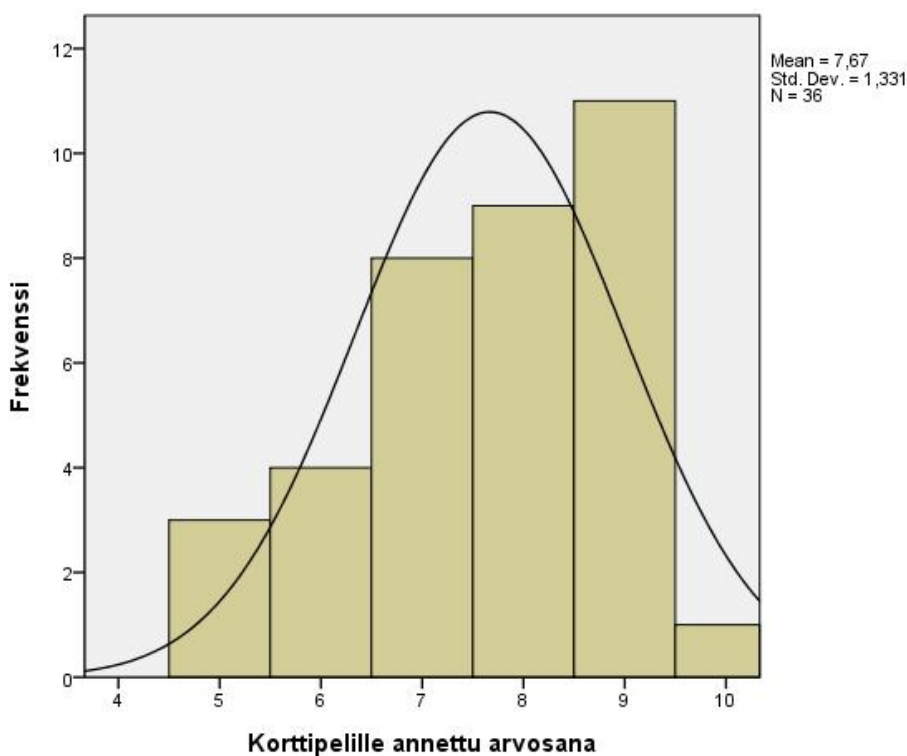
Kyselyyn vastanneet 8. luokan tytöt pitivät siitä, että Vankasti Verkossa -korttipeliä pelattiin ryhmässä. Useimpien tyttöjen (57 %) mielestä pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti. Tytöt eivät pitäneet pelin ulkoasua kovin onnistuneena eivätkä he nähneet peliä voitavan pelata monissa eri paikoissa. Peli soveltuu nuorille sekä on selkeä ja johdonmukainen lähes joka kolmannen (29 %) tytön mielestä. Kyselyyn vastanneet tytöt eivät kokeneet, että peli oli rakennettu havainnollisesti, konkreettisia esimerkkejä hyödyntäen. Oppitunnin alussa pidetty diaesitys auttoi lähes joka kolmatta (29 %) tyttöä ymmärtämään Vankasti Verkossa -korttipelin sisältöä. (Kuvio 4.)

Kyselyyn vastanneet 8. luokan pojat pitivät siitä, että Vankasti Verkossa -peliä pelattiin ryhmässä. Pojista vain alle joka viides (18 %) koki, että pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti eivätkä he pitäneet pelin ulkoasua kovin onnistuneena. Useampi kuin joka kolmas (36 %) poika koki, että peliä voisi pelata monissa eri paikoissa. Peli soveltuu nuorille sekä on selkeä ja johdonmukainen, joka kolmannen (36 %) kyselyyn vastanneet pojan mielestä. Pojat eivät juurikaan kokeneet että peli olisi rakennettu havainnollisesti, konkreettisia esimerkkejä hyödyntäen. Oppitunnin alussa pidetty diaesitys auttoi lähes joka kolmatta (27 %) poikaa ymmärtämään Vankasti Verkossa -pelin sisältöä. (Kuvio 4.)

7.4.3 Tuloksista havaittavia eroja

Tarkasteltaessa tarkemmin tuloksista havaittavia eroja eri luokka-asteilla huomattiin, että etenkin 7. ja 8. luokkalaisten tyttöjen vastauksissa oli eroja Vankasti Verkossa -pelin ulkoasun osa-alueella. Kyselyyn vastanneet 7. luokan tytöt pitivät pelin ulkoasua onnistuneena ja olivat sitä mieltä, että peli soveltuu nuorille sekä on selkeä ja johdonmukainen. Sen sijaan 8. luokan tytöt eivät pitäneet näitä asioita pelin vahvuutena. Opitunnin alussa pidetty diaesitys auttoi useimpia 7. luokan tyttöjä ymmärtämään Vankasti Verkossa -pelin sisältöä. Kyselyyn vastanneet 8. luokkalaiset eivät juurikaan kokee saavansa apua diaesityksestä. (Kuvio 4.)

7.5 Vankasti Verkossa -korttipelille annetut arvosanat

Kuvio 5. Korttipelin arvosana

Vankasti Verkossa -korttipelille arvosanan antoi 36 oppilasta. Kyselylomakkeen täyttäneistä oppilasta kaksi ei vastannut tähän kysymykseen. Lähes kolmannes (31 %) vastaajista antoi korttipelille arvosanaksi yhdeksän, neljännes (25 %) arvosanaksi kahdeksan ja joka viidennes (22 %) vastaajista antoi arvosanan 7. Kyselyyn vastanneet 7. ja 8. luokkalaiset antoivat Vankasti Verkossa -korttipelille enemmän kiitettäviä ja hyviä,

kuin välttäviä ja kohtalaista arvosanoja. Vankasti Verkossa -korttipeli sai keskiarvoksi 7,7.

8 Pohdinta

Nuorten Internet-turvallisuuden edistäminen on tärkeä ja ajankohtainen aihe. Olemme itse kiinnostuneita aiheesta ja tyytyväisiä siitä, että saamme olla osaltamme mukana turvataitojen parantamisessa. Aihe on ollut näyttävästi esillä sanomalehtien otsikoissa ja Internetin keskustelupalstoilla. Nuorten on tärkeää saada tarvitsemaansa neuvontaa ja ohjeistusta seksuaaliterveyteen ja turvataitoihin liittyvistä aiheista. Yllätyimme positiivisesti tuoreen lähdemateriaalin runsaudesta lähtiessämme etsimään tietoperustaa aiheellemme.

8.1 Tulosten tarkastelu

Saamiemme tulosten perusteella voidaan sanoa, että Vankasti Verkossa -korttipeli on hyödynnettävissä terveystiedon opettajien ja terveydenhoitajien sekä nuorten seksuaaliterveyden edistämistyössä. Järjestämäämme tuntikokonaisuuteen osallistuneet terveydentiedon opettaja ja terveydenhoitajat kokivat voivansa käyttää korttipeliä apuvälineenä nuorten turvataitojen edistämisessä. Vankasti Verkossa -korttipelistä annetut arvosanat osoittavat nuorten pitävän peliä hyödyllisenä.

Tulokset osoittavat, että Vankasti Verkossa -korttipeli soveltuu erityisesti 7. luokan oppilaille. Tämän seksuaalikasvatusmateriaalin kohderyhmä voisi olla erityisesti 7. luokkalaiset nuoret. Kyselyyn vastanneet 7. luokkalaiset kokivat Vankasti Verkossa -korttipelin hyödyllisemmäksi, kuin 8. luokan oppilaat. Erityisesti 7. luokan tytöt kokivat saaneensa pelistä tietoa turvataitojensa tueksi. Huomattavia eroja havaitsimme 7. ja 8. luokan tyttöjen välillä. Kyselyyn vastanneet 7. luokkalaiset tytöt osallistuivat tuntikokonaisuuteen innokkaasti ja antoivat suurimmaksi osaksi hyvää palautetta kyselylomakkeiden kautta. Sen sijaan 8. luokan tytöt osoittivat, että Vankasti Verkossa -korttipeli ei vastaa heidän kehitystasoaan. Kyselylomakkeen vastauksien perusteella 8. luokkalaiset tytöt eivät kokeneet pelin käsittelemiä aiheita ajankohtaisiksi, eivätkä kokeneet saavansa pelin avulla merkittävästi uutta tietoa turvataidoista. Saamaamme palautteen mukaan Vankasti Verkossa -korttipelin käsittelemät aiheet olivat heille entuudestaan tuttuja. Tulokset osoittavat, että peli olisi ollut paremmin hyödynnettävissä ennen 8. luokka-

astetta. Positiivista kuitenkin oli palaute siitä, että pelin avulla olisi voinut oppia paljon uusia asioita turvataidoista, elleivät asiat olisivat olleet tuttuja jo entuudestaan.

Pohdimme, että Vankasti Verkossa seksuaalikasvatusmateriaalia voisi testata vielä 6. luokan oppilailla. Tulosten mukaan useat 8. ja 7. luokkalaiset kokivat Vankasti Verkossa -korttipelin vahvistavan heidän tietoutta turvataidoista, mutta he eivät kokeneet kuitenkaan saaneensa korttipelin avulla uutta tietoa turvataidoista. Sen sijaan 6. luokkalaisille Internet-turvallisuuteen liittyvät asiat voivat olla vieraita, vaikka he saattavatkin jo kohdata Vankasti Verkossa -korttipelin käsittelemiä aiheita Internetissä. Pohdimme pystyisivätkö 6. luokkalaiset saamaan uutta tietoa korttipelin avulla. Olisi hyödyllistä selvittää, vastaisiko tämä seksuaalikasvatusmateriaali 6. luokkalaisten kehitystasoa, vai olisivatko he liian nuoria käsittelemään vastaavia aiheita. Pelin käyttö seksuaalikasvatusmateriaalina 6. luokkalaisilla olisi selvitettävä huolellisesti, jotta käsiteltävät asiat eivät aiheuttaisi nuorille seksuaalisuuteen kohdistuvia paineita.

Vankasti Verkossa -korttipelin avulla voidaan edistää nuorten seksuaaliterveyttä, sillä nuoret kokivat pelin pelaamisen auttavan heitä huomaamaan tekijöitä, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan turvallisuuteensa. Erityisesti 7. luokan tytöt kokivat turvataitoihin liittyvät teemat ajankohtaisiksi sekä olivat sitä mieltä, että Vankasti Verkossa -pelistä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita. Tuloksista on nähtävissä, että nuoret kokevat turvataitojen käsittelemisen tärkeäksi ja hyödylliseksi sekä kokivat Vankasti Verkossa -pelin vahvistavan heidän tietoaan turvataidoista.

Nuoret olisivat kaivanneet pelikorttien ulkoasuun enemmän heitä kiinnostavia asioita. Erityisesti 8. luokkalaiset kokivat ankka-kuvitukset hieman lapselliseksi. Pelikorttien tulisi olla houkuttelevan näköisiä, sillä onnistunut ulkonäkö saa nuoren mielenkiinnon heräämään seksuaalikasvatusmateriaalia kohtaan. Saamiemme tulosten perusteella vankasti Verkossa -seksuaalikasvatusmateriaalia voitaisiin kehittää enemmän nuorten mielipiteiden mukaan heille sopivammaksi ja kiinnostavammaksi. Yllättävää tuloksissa oli se, etteivät nuoret kokeneet Vankasti Verkossa -korttipeliä voitavan pelata erilaisissa paikoissa. Olimme odottaneet, että pelikorttien pelaamista pidettäisiin helppona seksuaalikasvatusmateriaalina, sillä kortteja on helppo kuljettaa mukana ja nuoret voivat pelata niitä lähes missä tahansa. Tulokset osoittavat, mihin asioihin tulisi panostaa nuorten seksuaaliterveysmateriaalia suunniteltaessa.

8.2 Tulosten luotettavuus ja eettisyys

Kyselyyn vastasi suhteellisen pieni joukko, 38 nuorta. Suppean vastaajamäärän vuoksi tulokset eivät ole yleistettävissä vaan tulokset ovat suuntaa antavia. Vastausten luotettavuuteen voi mahdollisesti vaikuttaa se, etteivät kaikki nuoret ole malttaneet pohtia omaa mielipidettään asiaan, keskittyä tilanteeseen tai eivät ole ymmärtäneet kysymystä. Esimerkiksi 8. luokkalaiset vastasivat pelin pelaamisen auttavan huomaamaan tekijöitä, joiden avulla he voivat vaikuttaa omaan turvallisuuteensa. Kuitenkaan he eivät kokeneet pelin lainkaan lisäävän tietoa turvataidoista. Tämä viittaa siihen, etteivät kaikki vastaajat välttämättä ymmärtäneet kysymyksiä tai eivät malttaneet keskittyä vastaamiseen oppitunnin lopulla. Kysymysten läpikäyminen ennen vastaamista olisi mahdollisesti auttanut nuoria lomakkeen täyttämässä ja kysymysten ymmärtämisessä. Nuoret saivat keskustella pelistä ja vaihtaa mielipiteitään ennen vastauslomakkeen täyttämistä sekä sen aikana. Tämä on voinut vaikuttaa tulosten yksilöllisyyteen ja näin vääristää nuorten todellisia mielipiteitä korttipelistä. Ympäristö, ajankohta sekä mieliala ovat myös voineet vaikuttaa nuorten vastauksiin. Kysely oli standardoitu, mikä lisää tulosten luotettavuutta. Standardointi tarkoittaa sitä, että kaikilta kyselyyn osallistuvilta nuorilta kysytään sama asiasisältö täysin samalla tavalla (Vilka 2005: 73).

Opinnäytetyömme eri vaiheissa noudatettiin eettisiä periaatteita. Kyselylomakkeisiin vastanneiden nuorten henkilöllisyydet pidettiin salaisina eikä yksittäisiä vastaajia pysty tunnistamaan tuloksista. Opinnäytetyöhömmme liittyvät tutkimustulokset säilytettiin huolellisesti. Vastaajille tarjottiin tietoa seksuaalisuudesta sekä Vankasti Verkossa -pelikorteista. Nuorilla oli tuntikokonaisuuden kaikissa vaiheissa mahdollisuus esittää kysymyksiä meille, tuntiopettajalle, terveydenhoitajalle sekä seksuaaliterapeutille. Annoimme pelistä sekä suullisen, että kirjallisen ohjeistuksen ja pyrimme välttämään väärymmäryksiä huolellisilla vastausohjeilla sekä selkeällä kyselylomakkeella (Valli 2001: 31). Annoimme tarvittavat tutkimusluvut etukäteen ja tiedotimme tutkimukseen osallistuvan koulun henkilökuntaa tuntirunkomme etenemisestä ja käsiteltävistä aiheista. Dokumentoimme opinnäytetyömme vaiheita prosessin aikana, jotta kaikki työvaiheet tulisi huomioitua valmiissa opinnäytetyössä.

8.3 Opinnäytetyön eteneminen

Toteutimme opinnäytetyömme parityöskentelynä, joka osoittautui hyväksi ja tehokkaaksi työskentelytavaksi. Tapasimme säännöllisesti, mutta teimme hyvin paljon myös itsenäistä työskentelyä, jonka aikana olimme jatkuvasti yhteydessä puhelimitse sekä sähköpostitse. Opinnäytetyötä tehdessä työnjako oli tasapuolista ja toista kunnioittavaa. Osallistuimme aktiivisesti toistemme tuotokseen ja huomioimme toistemme kehitysehdotukset. Vuorovaikutuksemme oli toimivaa ja olemme tyytyväisiä työn etenemiseen. Hyödynsimme molempien yksilöllisiä vahvuuksia ja huomioimme toistemme osaamisalueet työssämme.

Koimme opinnäytetyömme suuritöisenä, koska se koostui niin monesta erillisestä vaiheesta. Esimerkiksi tuntikokonaisuuden valmistelu, oppitunnin harjoittelu ja sen toteuttaminen vaativat paljon aikaa ja joustavuutta. Tämä työvaihe vei aikaa opinnäytetyön kirjallisen osuuden laatimiselta. Koimme kuitenkin saaneemme oppitunnin pitämisestä arvokasta kokemusta nuorten kanssa työskentelystä ja heille esiintymisestä.

Opinnäytetyömme haasteena oli ajan riittävyys sekä yhteisen ajan löytäminen muun opiskelun ohessa. Olimme kuitenkin hyvin joustavia aikataulumme kanssa ja teimme opinnäytetyötämme myös viikonloppuisin. Opinnäytetyömme on edennyt prosessiluonteisesti ja olemme olleet tyytyväisiä opinnäytetyömme etenemiseen sen eri vaiheissa.

9 Lähteet

- Aho, Tuulia – Kotiranta-Ainamo, Anna – Pelander, Anne – Rinkinen, Tuija 2008. Puhutaan seksuaalisuudesta – nuori vastaanotolla. Helsinki: Väestöliitto.
- Bailey, JV. – Murray, E. – Rait, G. – Mercer, CH. – Morris, RW. – Peacock, R. – Cassell, J. – Nazareth, I. 2011. Interactive computer-based interventions for sexual health promotion (Review). Evidence-based child health 6:6: a cochrane review journal. Verkkodokumentti. <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ebch.885/pdf>>. Luettu 27.01.2012.
- Beech, Anthony R. – Elliot, Ian A. – Bridgen, Astrid – Findlater, Donald 2008. The internet and child sexual offending. United Kingdom: University of Birmingham.
- Bildjuschin, Katriina – Malmberg, Ari 2000. Kerro meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus. Tampere: Tammi.
- Brusila, Pirkko – Hyvärinen, Sanna – Kallio, Maaret – Porras, Kirsi – Sandberg, Tarja 2009. Eikö se kuulu kenellekään. Helsinki: Väestöliitto.
- Grooming internetissä ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. 2011. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti. <http://pelastakaa lapset fi bin.directo.fi/@Bin/dbcb8acf89064bc3272b3d9456d101e8/1316760352/application/pdf/368105/Grooming-%20raportti_final.pdf>. Luettu 23.9.2011.
- Harris, Robie H. – Emberley, Michael 2011. Nyt puhutaan seksistä: kirja kasvamisesta, ruumiin muutoksista, seksistä ja terveydestä. Karkkila: Mäkelä.
- Heikkilä, Tarja 2001. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab
- Kolari, Tuula 2007. Nuorten kokemuksia kouluterveydenhoitajan toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu — tutkielma. Tampereen yliopisto. Verkkodokumentti. <<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01531.pdf>>. Luettu 18.11.2011.
- Kontula, Osmo – Meriläinen, Henna 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Kosunen, Elise – Ritamo Maija (toim.) 2004. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korteniemi-Poikela, Erja – Cacciatore, Raisa 2010. Portaita pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. Opas vanhemmille. Helsinki: WSOY.
- Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. 2002. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Stakes. Verkkodokumentti. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/muut/Oppaita51_2002.pdf> Luettu 20.10.2011.

- Lajunen, Kaija – Andell, Minna – Jalava, Leena – Kemppainen, Kaija – Pakkanen, Marjo – Ylenius-Lehtonen, Mirja 2009. Turvataitoja lapsille: turvataitokasvatuksen opimateriaali. Helsinki: Stakes.
- Lapsen kaltoinkohtelu 2004. Söderholm, Annlis – Halila, Ritva – Kivitie-Kallio, Satu – Mertsola, Jussi – Niemi, Sirkku (toim.). Helsinki: Duodecim.
- Lapsen ääni 2006 -kysely. 2006. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti. <http://pelastakaalapsset-fi-bin.directo.fi/@Bin/5eb8523cebba4d3f1af75d160efa3c1b/1317989905/application/pdf/91435/Lapsen_%C3%A4%C3%A4ni2006.pdf>. Luettu 7.10.2011.
- Lapsen ääni 2005 -kysely. 2005. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti. <<http://www.pelastakaalapsset.fi/@Bin/91447/Lapsen-ystavat-ovat-netissa.pdf>>. Luettu 7.10.2011.
- Lasten kokema seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö internetissä. 2011. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti. <<http://www.pelastakaalapsset.fi/ajankohtaista/uutiset/?x22896=532638>>. Luettu 23.9.2011.
- Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja uudet viestintäteknologiat 2007. Laiho, Mari (toim.) Moniammatillinen yhteistyö. Forssa: Pelastakaa lapset ry.
- Liinamo – Nikula – Pietiläinen – Tervo – Vilkkonen 2009–2011. Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa. Helsinki: Metropolia AMK. Luettu 23.9.2011.
- Molander, Helena 2000. Lapsen suojeleminen pedofiialta. Keuruu: Otava
- Nummelin, Raija 2000. Seksuaalikasvatusmateriaalit - pääkaupunkiseutulaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia 2000. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, terveystiedon laitos. Verkkodokumentti <<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-4949-5.pdf>> Luettu 18.11.2011.
- Nuorten seksuaalioikeudet. 2011. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>>. Luettu 14.11.2011.
- Oakley, Ann – Fullerton, Deirdre – Holland, Janet – Arnold, Sean – France-Dawson, Merry – Kelley, Peter 1995. Lontoo: University of London. Verkkodokumentti. <<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2548556/pdf/bmj00576-0026.pdf>>. Luettu 27.01.2012.
- O'Neill, Brian – Livingstone, Sonja – McLaughlin, Sharon 2011. Final recommendations for policy, methodology and research. London: EU Kids Online. Verkkodokumentti. <http://pelastakaalapsset-fi-bin.directo.fi/@Bin/956f709fd47604c3e153aaf4d726abc0/1321343714/application/pdf/141613/Initial_findings_report%20EU%20Kids%20Online.pdf>. Luettu 11.11.2011.)

- Parkkunen, Niina – Vertio, Harri – Koskinen-Ollonqvist, Pirjo 2001. Terveysaineiston suunnittelun ja arvioinnin opas. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Risikko, Paula 2007. Kirjallinen kysymys 394/2007 vp. Helsinki: Eduskunta. Verkkodokumentti. <http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/kk_394_2007_p.shtml> Luettu 21.10.2011.
- Rouvinen-Wilenius, Päivi 2008. Tavoitteena hyvä ja hyödyllinen terveysaineisto. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus. Verkkodokumentti. <http://www.tekry.fi/web/pdf/publications/2008/2008_003.pdf>. Luettu 5.10.2011.
- Seksuaalikasvatuksen lähtökohdista 2008. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/256579/Pesese_1.pdf>. Luettu 28.10.2011.
- Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010. Winkelmann, Christine (toim.). Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Helsinki: Maailman terveysjärjestön (WHO), Köln: Euroopan aluetoimisto ja BZgA. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246>>. Luettu 21.9.2011.
- Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen: toimintaohjelma 2007–2011. 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Myös verkkodokumenttina. <<http://pre20090115.stm.fi/pr1180335140613/passthru.pdf>>. Luettu 5.10.2011.
- Seksuaaliopetus 2012. Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/seksuaalikasvatus/seksuaaliopetus/>>. Luettu 29.02.2012.
- Sexual rights an IPPF declaration. 2008. London: International Planned Parenthood Federation. Verkkodokumentti. <<http://www.ippfwhr.org/sites/default/files/files/SexualRightsIPPFdeclaration.pdf>>. Luettu 19.10.2011. ak
- Suojele minua kaikelta. 2011. Tietoa internetin ja digitaalisen median osuudesta lasten-seksuaaliseen hyväksikäyttöön lasten kanssa ja heidän hyväkseen toimiville ammattilaisille Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti <http://pelastakaa-lapset-fi-bin.directo.fi/@Bin/9102b89fa6802718dc16a54f7fdcc033/1321464631/application/pdf/460875/PeLa_SHK_esite_web.pdf>. Luettu 16.11.2011.
- Suoninen, Annika 2003. Tietokone taipuu moneksi – mihin sitä käytetään? Helsinki: Stakes.
- Taskinen, Sirpa 2003. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle.

Stakes oppaita 55. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011. Kouluterveyskysely. Helsinki. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a3081e2a-52be-4c3a-af4a-2193e9e0b6ab>>. Luettu 5.10.2011.

Tossavainen, Tommi 2008. Internet lasten ja nuorten elämässä. Selvitys pääkaupunkiseudun 10–18-vuotiaiden lasten ja nuorten elämästä Internetissä. Toinen Elämä-hake, loppuraportti. Tiivistelmä saatavilla myös verkkodokumenttina. <<http://www.ehkapa.fi/toinenelama/images/selvitys.pdf>>. Luettu 10.10.2011.

Tutut tuntemattomat 2010. Raportti lasten ja nuorten nettituttavuuksista sosiaalisessa mediassa. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti. <http://pelastakaalapset-f-bin.directo.fi/@Bin/a574fa61b27ed4a6daf6a22f31f11757/1316592706/application/pdf/234470/Tutut%20tuntemattomat%20-%20raportti_web.pdf>. Luettu 21.9.2011.

Valkama, Sirpa 2010. Turvataidoista tukea nuorille. Nuorten seksuaaliterveys -yhteinen asia. Seminaariaineistoja. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveyden hyvinvoinninlaitos. Verkkodokumentti. <http://www.nuortenseksuaaliterveys.net/?page_id=2534>. Luettu 21.10.2011.

Valli, Raine 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus

Viisaasti verkossa. 2006. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali nettiturvallisuudesta. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Verkkodokumentti. <<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/3a40f73683ce7915dd21607ee81e19c2/1316593320/application/pdf/1671940/Viisaasti%20verkossa%20-koulutusmat.%20tukioppilaille.pdf>>. Luettu 10.9.2011.

Vilka, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Väestöliitto. 2011. Verkkodokumentti <<http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/>>. Luettu 19.10.2011.

Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. 2006. Helsinki: Väestöliitto. Verkkodokumentti. <<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/d9d790f9c5e3d4aa679788a7c7815656/1321549803/application/pdf/906885/Sekstervpolohjelma.pdf>> Luettu 19.11.2011.

WHO 2002. Defining sexual health. Geneva. Verkkodokumentti. <http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf>. Luettu 1.3.2012.

Materiaalin arviointi

Terveyden edistämisen näkökulmien esittäminen

Standardi 1. Aineistolla on konkreettinen ja selkeä terveys-/hyvinvointitavoite. Aineisto siis tarjoaa mahdollisuuksia ja vahvistaa terveyttä tukevia voimavaroja, sillä pyritään oikeudenmukaisuuteen, avoimuuteen, ihmisarvonkunnioittamiseen, rehellisyyteen ja yhteiskunnalliseen vastuuseen sekä aineisto tarjoaa mahdollisuuksia tehdä terveyttä edistäviä valintoja.

Standardi 2. Aineisto välittää tietoa terveyden taustatekijöistä. Aineistossa terveyden taustatekijöinä ovat fyysiset, psykososiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset, ympäristölliset sekä elintapoihin liittyvät tekijät.

Standardi 3. Aineisto antaa tietoa keinoista, joilla saadaan aikaan muutoksia elämäntiloissa tai käyttäytymisessä. Aineisto siis motivoi, kannustaa, antaa malleja ja keinoja sekä ehdotuksia osallisuuteen.

Standardi 4. Aineisto on voimaannuttava ja se motivoi yksilöitä ja ryhmiä terveyden kannalta myönteisiin päätöksiin. Aineisto vahvistaa tunnetta että pystyy hallitsemaan tilanteen ja löytää ratkaisuja, sisältää vuorovaikutteisia kysymyksiä, väittämiä ja antaa perustan omien voimavarojen käyttöönotolle ja tarjoaa mahdollisuuden lisälähteille. (Rouvinen- Wilenius 2008: 10–12.)

Aineiston sopivuus kohderyhmälle:

Standardi 5. Aineisto palvelee käyttäjäryhmän tarpeita. Aineisto on siis rakennettu havainnollisesti hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä ja se on rakennettu kohderyhmän kulttuuriset piirteet, tiedontaso, arvot, normit sekä kieli huomioiden. Aineistossa asiat ovat esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti sekä aineisto vahvistaa samaistumista terveyttä tuottavaan tilanteeseen, ratkaisuihin ja henkilöön.

Standardi 6. Aineisto herättää mielenkiinnon ja luottamusta sekä luo hyvän tunnelman. Siinä on käytetty terveyden edistämisen asiantuntijoita ja hyödynnetty ennalta sovittuja kriteerejä. Aineistossa käytetty tieto on ajantasaista, näyttöön perustuvaa ja perustettua sekä aineistossa on kohderyhmää kiinnostavia virikkeitä.

Standardi 7. Aineistossa on huomioitu julkaisuformaatin, aineistomuodon ja sisällön edellyttämät vaatimukset. Aineistossa siis tekniset vaatimukset täytyy soveltaa kohde-

ryhmälle, sivuston toimia eritasoisilla ohjelmistoilla, laitteilla ja Internet-yhteydellä sekä aineistossa on käytetty lähdemateriaalia ja asiantuntijoiden tietoja. (Rouvinen- Wilenius 2008: 10–12.)

Kyselylomake

Vastaa kysymyksiin ympyröimällä mielipidettäsi vastaava vaihtoehto.

 Kyllä, olen samaa mieltä En osaa sanoa Ei, olen eri mieltä

Kyselyyn vastataan nimettömänä, eikä vastaajaa voida tunnistaa.

Kun olet valmis, palauta kyselylomake taitettuna opettajan pöydälle.

1. Sukupuoli: Nainen / Mies
2. Ikä: _____
3. Luokkatunnus: _____

Seksuaaliterveyden edistäminen

1. Vankasti Verkossa -korttipelin pelaaminen vahvisti turvataitojani

2. Pelikorttien pelaaminen lisäsi tietoa turvataidoista

3. Pelissä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita

4. Pelissä esille tulleet turvataitoihin liittyvät teemat olivat ajankohtaisia

5. Pelin pelaamisen myötä saatu tieto auttaa minua tunnistamaan uhkaavia tilanteita

6. Pelin pelaaminen kannusti ja antoi malleja turvalliseen käyttäytymiseen

7. Pelin pelaaminen auttoi minua huomaamaan tekijöitä, joiden avulla voin vaikuttaa omaan turvallisuuteeni

8. Pelin pelaaminen vahvisti tunnetta, että pystyn hallitsemaan yllättäviä tilanteita

Vankasti Verkossa -pelikorttien sopivuus kohderyhmälle

9. Peli soveltuu hyvin ikäryhmälleni

10. Peli vahvisti tietouttani turvataidoista

11. Sain pelin pelaamisen myötä tärkeää ja hyvää tietoa

12. Pelissä käsiteltiin minua kiinnostavia asioita

13. Turvataitojen käsitteleminen on tärkeää ja hyödyllistä

14. Peli soveltuu hyvin terveystiedon opetukseen

Vankasti Verkossa -pelikorttien ulkoasu

15. Oppitunnin alussa pidetty diaesitys auttoi minua ymmärtämään pelin sisältöä

16. Peli oli rakennettu havainnollisesti, hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä

17. Peli soveltuu nuorille. Se on selkeä ja johdonmukainen

18. Peliä voisi pelata monissa eri paikoissa

19. Pelin ulkoasu oli onnistunut

20. Pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti

21. Pidin siitä, että peliä pelattiin ryhmässä

Anna korttipelille arvosana asteikolla 4-10

Tutkimuslupa

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 2 /2012 1 (3)

Dno KPK 5941/2011/092

10.1.2012

Sivistystoimi
Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo

Tutkimusluvan myöntäminen/ "Vankasti verkossa" ja "Turvallisex" seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi -nimisille tutkimuksille

Metropolia Ammattikorkeakoulun sairaanhoidon opiskelijat Anni Varis ja Kaisa Åkerla (Vankasti verkossa) kättilöopiskelijat Sanna Halonen ja Anni Aaltonen (Turvallisex) tekevät opinnäytetyötä osana Metropolia ammattikorkeakoulussa toteutuvaa "Seksuaaliterveyden edistäminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa ja ammatillisessa koulutuksessa 2009 - 2011" -hanketta. Koulutussuunnittelija Riitta Leikko hakee tutkimuslupaa no opiskelijoille opinnäytetyötä varten.

"Vankasti verkossa" ja "Turvallisex" -korttipelin keskeisinä tavoitteina on nuorten turvatoimien vahvistaminen. Korttien avulla voidaan ryhmässä pohtia seksuaalisuutta, internetissä tapahtuvan seksuaalisen kaltoinköhtelyn ennaltaehkäisyä, jokaiselle kuuluvia seksuaalioikeuksia sekä turvalliseen seurusteluun liittyviä teemoja. Pelien kohderyhmäksi on tarkoitettu 7.-9.luokkalaisten nuoret. Pelit pelataan ohjatusti pienryhmissä. Pelien kohderyhmäksi on tarkoitettu 7 - 9luokkalaisten nuoret. Pelit pelataan ohjatusti pienryhmissä. Kättilö- ja sairaanhoidonopiskelijat ovat suunnitelleet pelien tueksi tuntirungon, jonka avulla johdatellaan oppilaat aiheen pariin, kerrotaan pelin pelaamiseen liittyvät säännöt sekä ohjataan reflektiiviseen keskusteluun pelin pelaamisen jälkeen.

Seksuaalikasvatuskierrokset on suunniteltu pidettäväksi Peltolan koulussa. Asiasta on sovittu rehtorin sekä terveystiedon opettajan kanssa.

Päätös

Päätän myöntää Anni Varikselle, Kaisa Åkerlalle, Sanna Haloselle ja Anni Aaltoselle luvan tehdä opinnäytetyön "Vankasti verkossa" sekä "Turvallisex" -pelikorttien arvioimiseksi, seksuaalikasvatuskierroksen yhteydessä. Opinnäytetyön toteutetaan Peltolan koulussa. Opinnäytetyön ohjaajina toimivat koulutussuunnittelija Riikka Leino sekä yliopettaja Arja Tiinamo.

Päätän myös, että valmis tutkielma tulee toimittaa sähköisessä muodossa osoitteeseen: kirjaamo@vantaa.fi

Tutkimuksen tekeminen edellyttää, että asiasta sovitaan yksikönjohtajan tai vastaavan kanssa ja mikäli kyseessä on alle 18-vuotiaita koskeva tutkimus, pyydetään tarvittaessa huoltajan suostumus. Tutkimuksella kerättyjä tietoja saa käyttää vain tutkimustarkoituksiin. Tutkijat ovat lain mukaan salassapitovelvollisia tutkimuksessa tietoonsa saamiensa yksilöä tai perhettä koskevien asioiden suhteen.

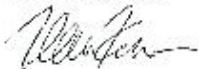
VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHALTIJAN PÄÄTÖS 2 /2012 2 (3)

Dno KPK 5941/2011/092

Sivistystoimi
Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo

10.1.2012

Päiväys Vantaa 10.1.2012
 Allekirjoitus
 Nimen selvitys Ilkka Kalo
 Virka-asema Perusopetuksen johtaja

Oikaisuvaatimusohjeet

Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen.

Oikaisuvaatimukseen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asiansaanut) sekä kunnan jäsen.

Oikaisuvaatimus tehdään Vantaan opetuslautakunnalle, postiosoite: Vantaa kaupunki, Kirjaamo, Asematie 7, 01300 Vantaa, käyntiosoite: Kielotie 13, Tikkurila tai sähköpostitse osoitteella: kirjaamo@vantaa.fi

Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun pöytäkirja on asetettu julkisesti nähtäväksi. Asiansaajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksiantotodistukseen merkitynä aikana.

Oikaisuvaatimuksesta on käyävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on oikaisuvaatimuksen tekijän allekirjoitettava.

Sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähittäjästä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä.

Sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimuksen päättymistä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan aina omalla vastuulla.

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävillä

Aika: 16.1.2011

Paikka: sivistysväasto, Asematie 6a, 01300 Vantaa

VANTAAN KAUPUNKI
VANDA STAD

VIRANHAITTIJAN PÄÄTÖS 2 /2012 3 (3)

Dno KPK 5941/2011/092

10.1.2012

Sivistystoimi
Perusopetuksen johtaja Ilkka Kalo

Tiedoksianto asianosaiselle:

1. Lähetetty tiedoksi kujeella (kuntalaki 95 §)

Asianosainen:

Amattu postin kuljetettavaksi 23.1.2012

Amattu tiedoks: sähköisenä viestinä . . . 2012

Tiedoksiantaja:

2. Luovutettu asianosaiselle

Paikka:

Aika:

Asianosainen:

Vastaanottajan allekirjoitus _____

Tiedoksiantajan allekirjoitus _____

Päätöspöytäkirjan oikeaksi todistaminen

Allekirjoitetun ja edelläkäsien ilmoittama aikana nähtävänä olleen päätöspöytäkirjan oikeaksi todistaa:

Päiväys 16.1.2012 Vantaa . . . 2012

Allekirjoitus

Nimen selvennys

Tuula Kivioja

Virka-asema

hallintosihteeri

Tuntirunko

Vankasti Verkossa – seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi

Tuntikokonaisuus kestää n. 45min, josta 10min on varattu oppilaiden kysymyksiä varten. Vankasti Verkossa pelin ohjeistukseen, pelaamiseen ja arviointilomakkeiden täyttämiseen menee n. 45min.

Orientaatio luokalle 7D klo. 10:00–10:45.

Orientaatio luokalle 8F klo. 12:15–12:55.

1. Kaisa (5min.):
- Esittelemme itsemme. Kerromme, mitä varten olemme puhumassa oppilaille ja mitä asioita tulemme käsittelemään tuntien aikana:
- Sairaanhoidon/terveydenhoidon opiskelijat Metropolia AMK:sta.
 - Opinnäytetyömme ohjaaja Riitta Leikko sekä seksuaaliterapeutti Kirsi Porras Väestöliitosta. Väestöliitto toimii yhteistyökumppaninamme opinnäytetyössämme.
 - Teemme nuorten nettiturvallisuuteen liittyvää opinnäytetyötä nimeltä "Vankasti Verkossa – seksuaalikasvatusmateriaalin arviointi". Pidämme ensin seksuaalisuuteen ja turvataitoihin liittyvän alustuksen, jonka jälkeen oppilaat saavat pelata korttipelin. Pelin pelaamisen jälkeen jokainen oppilas saa täyttää arviointilomakkeen pelistä.
2. Anni (5min.):
- Käymme läpi muutamia ajankohtaisia sanomalehdistä löydettyjä artikkeleita. Näytämme artikkelit ja luemme keskeisiä asioita sisällöstä. Keskustelemme oppilaiden kanssa artikkeleiden sisällöstä ja herätämme keskustelua kysymällä, ovatko oppilaat törmänneet vastaaviin asioihin:
- Helsingin Sanomat 14.9.2011. Nettiahdistelu luultua laajempaa.

– Helsingin Sanomat 22.9.2011 Nuorten ahdistelu on hälyttävän yleistä.

– Helsingin Sanomat 1.11.2011. Seksin ostoyritykset ovat nuorilta yleisiä.

– Helsingin Sanomat 10.1.2012. Lasten ja nuorten mielestä kiusaaminen kuuluu nettiin.

Kysymme oppilailta, miltä artikkelit heistä kuulostavat: ovatko he törmänneet vastaaviin ongelmiin tai tietävätkö he, että heidän ystävänsä olisivat kokeneet vastaavaa. Kysymme, ovatko oppilaat kohdanneet vastaavia artikkeleita. Kerromme, että sanomalehdistä löytyy paljon tietoa ja että niitä kannattaa lukea, sillä lehdistä voi löytää ajankohtaista nuoria koskevaa tietoa..

3. Kaisa ja Anni (1min.): Aloitamme diaesityksemme esittämällä dian nuorten suostamista palstoista ja herätämme keskustelua kysymällä oppilailta, ovatko yhteisöt heille tuttuja:

– Facebook, Irc-galleria, Happo Hotel ja Messenger. Kysymme puuttuuko dialta muita keskeisiä sivustoja. Jos emme saa keskustelua aikaan sanomme, että nämä ovat suosittuja yhteisöjä, joihin moni varmasti tulee törmäämään ja tämän jälkeen siirrymme seuraavaan diaan.

4. Kaisa (2min.): Kerromme Internetin käytöstä, hieman tilastotietoa.

– Tutkimusten mukaan nuorista 35 % viettää aikaansa verkossa 5–10h/vko.

– Kerromme, missä (mm. kouluissa, kotona, kavereiden luona ja julkisissa tiloissa) ja millaisten asioiden yhteydessä nuoret yleensä käyttävät nettiä (mm. surffaus, tiedonhaku, sähköposti ja Chat)

– Keihin nuoret pitävät yhteyttä: Nuorista 90 % ilmoitti keskustelewansa gallerioissa suurimmaksi osaksi kavereidensa kanssa. Viidesosa kertoi tapaavansa nettituttuja myös reaaliaikaisessa maailmassa.

5. Anni (2min): Keskustelemme Internetin mahdollisuuksista ja sen positiivisista puolista.
- Mahdollisuuksia, apua arkeen
 - Sosiaaliset suhteet (yhteydenpito muihin), oman tuotoksen julkaiseminen
 - Vertaistuki (vastavuoroista kokemusten vaihtoa), tiedon löytäminen, apu koulutöissä, tuoreet uutiset, vaikuttamisen mahdollisuus.
 - Ammattilaisten apu mieltä askarruttaviin kysymyksiin.
6. Anni (2min): Näytämme oppilaille kuvan nuoresta työstä, joka on laittanut itsestään paljastavia kuvia Internetiin.
- Kerromme, että kuvassa olevat henkilöt eivät koskaan tule saamaan tätä kuvaa pois Internetistä.
7. Kaisa (4min): Keskustelemme Internetin negatiivisista puolista. Annamme muutamia vinkkejä siihen, miten voi seuloa oikeaa tietoa väärästä
- Kiusaaminen, törkeä käytös, pilkkaavat viestit, juorut, valokuvien manipulointi, levittäminen, toisen nimellä esiintyminen on helpompaa Internetissä, kuin reaali maailmassa.
 - Ladatun materiaalin leviämisen hallitsemattomuus
 - Riski pornografisen aineiston näkeminen.
 - Internetissä nimettömyys, kasvottomuus ja vuorovaikutteisuus antavat jokaiselle käyttäjälle mahdollisuuksia henkilöllisyyden, iän, sukupuolen, ja muiden henkilökohtaisten tietojen salaamiseen tai valehtelemiseen sekä rikolliseen toimintaan
 - Pornografinen aineisto antaa vääristyneen kuvan nuorille seksielämästä, jolloin se voi aiheuttaa nuorelle paineita seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen.
8. Kaisa ja Anni (4min): Näytämme Pelastakaa Lapset Nettivihje – Grooming -videon (Kesto n.2min.)
- Video tukee edellä kertomaamme.

9. Anni (8min):

Avaamme muutamia seksuaalisuuteen liittyviä käsitteitä. Jaamme oppilaille paperit, joihin he voivat hetken mietittyään kirjoittaa 3 asiaa, jotka heille tulee mieleen sanasta seksuaalisuus.

– WHO:n määritelmän mukaan seksuaalisuus on kaikissa elämän vaiheissa tärkeä osa ihmisyydelle. Se käsittää esimerkiksi sukupuolen (WHO:n mukaan seksuaalisuudella tarkoitetaan biologisia ominaisuuksia, jotka tekevät ihmisestä yleisesti miehen tai naisen), sukupuoli-identiteetin (tietoisuus omasta seksuaalisuudesta), sukupuoliroolit (kuvaavat kummallekin sukupuolelle ominaista käytöstä), seksuaalisen suuntautumisen (mihin sukupuoleen yksilön seksuaaliset tunteet suuntautuvat) ja lisääntymisen. Seksuaalisuus on keskeinen osa ihmistä, se liittyy vahvasti ihmisen sukupuoleen. Seksuaalisuus ei rajoitu mihinkään tiettyyn ikäryhmään.

– Seksi on toimintaa, joka tuottaa ihmiselle nautintoa. Seksistä voi nauttia yksin esimerkiksi haaveilemalla, fantasioimalla tai itsetyydytyksen avulla. Seksistä voi nauttia myös toisen ihmisen kanssa esimerkiksi hyväilemällä tai rakastelemalla.

Kaisa (3min):

– Porno on aikuisille tarkoitettua "viihdettä". Sillä ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa, kuten ei muullakaan mielikuvitukseen perustuvalla viihteellä. Henkilöt, joita pornossa näytetään, eivät yleensä ole vartaloltaan normaaleja vaan muokattuja. Seksi, jota pornossa esitetään, on näyteltyä eikä se anna normaalia kuvaa seksistä. Internetissä kuka tahansa voi päästä aikuisille suunnattuihin seksisivustoille.

– Seksuaalioikeudet: Jokaisella on oikeus seksuaalisuuteen ilman, että seksuaalisuuden esille tuominen saattaisi ihmisen vaaraan tai seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi. Jokaisella on oikeus päättää itse omista seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, kuten omista ihmis- ja seksuaalisuhteista.

Nuorten keskeisiä seksuaalioikeuksia ovat mm. oikeus yksityisyyteen; tietoon ja koulutukseen; terveydenhoitoon ja terveydensuojeluun.

Ihmisellä on oikeus olla kokematta seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä tai syrjintää esim. sukupuolen tai kehitystason vuoksi.

10. Anni (4min): Käymme läpi hyödyllisiä sivuja, joiden kautta saa tarvittaessa lisätietoa ja apua.
- Kerromme mm. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Nuortennetistä, Väestöliiton nuorten sivuista (näytämme, mitä aiheita nuortennetissä käsitellään, usein kysytyt kysymykset), mahdollisuudesta nettivihjeisiin ja Internetistä tarjolla olevasta aikuisten avusta.
11. Anni ja Kaisa (5min): Mannerheimin lastensuojeluliiton videogallup: Nettikiusaminen. (kesto 3,5min.)

Pelin ohjeistus, pelaaminen ja kyselylomakkeen täyttäminen, luokka 7D klo. 10:40–11:30.

Pelin ohjeistus, pelaaminen ja kyselylomakkeen täyttäminen, luokka 8F klo. 12:55–13:45

12. Anni ja Kaisa (10min.): Esittelemme Vankasti Verkossa pelin. Kehotamme oppilaita jakautumaan ryhmiin ja kerromme pelin säännöt. (10min)
13. Anni ja Kaisa (25min.): Oppilaat pelaavat kortteja. Vastaillemme oppilaiden mahdollisesti esittämiin kysymyksiin. Kannustamme oppilaita aktiiviseen keskusteluun.
- Keskustelemme yhdessä luokan kesken, mitä mieltä he yleisesti olivat pelistä. Mahdollisuus kysymyksiin.
14. Anni ja Kaisa (10min.): Jaamme kyselylomakkeet, jonka jokainen oppilas täyttää itse.
- Lopuksi kysymme, onko oppilailla vielä kysyttävää. Kiihtämme kaikkia osallistumisesta ja toivomme, että tästä oli hyötyä heille jatkossa Internetin käyttäjänä.

Jos oppilaat kysyvät meiltä henkilökohtaisia asioita tunnin aikana, pyrimme vastaamaan napakasti, ettei tunnilla tulla käsittelemään kenenkään henkilökohtaisia asioita. Seksuaalisuudesta puhuttaessa ei käsitellä yksittäisten henkilöiden elämää. Oppitunnin pitäjät eivät kerro mitään omasta elämästään.

Nuoret Internetin maailmassa

- Nuorista 35 % viettää aikaansa Internetissä 5–10 tuntia viikossa.
- Eniten Internetiä käytetään kouluissa, kotona, kavereiden luona ja julkisissa tiloissa
- Surffaukseen, tiedonhakuun, sähköpostin käyttöön ja erilaisiin Chateihin
- Lähes 10 % tapaa nettittutuja reaali maailmassa

Kuva 1. 2010

19/3/12

Metropolia Ammattikorkeakoulu

8

Mitä Internet tarjoaa sinulle...?

- Mahdollisuuksia, apua arkeen
- Sosiaaliset suhteet, yhteydenpito ystäviin, uusien ystävien löytäminen

- Vertaistuki
- Oman tuotoksen julkaiseminen

- Tiedon löytäminen, apua kouluissa, tuoreita uutisia
- Ammattilaisten apu mieltä askarruttavien kysymyksiin, yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Kuva 1. 2010

19/3/12

Metropolia Ammattikorkeakoulu

9

Seksuaalisuuteen liittyviä käsitteitä

Mitä on seksuaalisuus?

- Kaikissa elämän vaiheissa tärkeä osa ihmisyyttä.
- Ei rajoitu mihinkään tiettyyn ikä-ryhmään.
- Käsittelee mm. sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen
- Seksuaalisuudella on eri ulottuvuuksia

19/3/12

Metropolia Ammattikorkeakoulu

13

Mitä on seksi?

- Seksi on toimintaa
- Tuottaa ihmiselle nautintoa.
- Yksityinen ja hieno asia
- Ei voida arvioida toisen ihmisen tai kokemuksen perusteella.

❖ Mitä eroa on seksillä ja pornolla?

- Aikuisten "viihdettä"
- Näyteltyä
- Ei todellista

19/3/12

Metropolia Ammattikorkeakoulu

14

Mitkä ovat seksuaalioikeutesi?

- Jokaisella oikeus seksuaalisuuteen
- Oikeus päättää omista seksuaalisuuteen liittyvistä asioista
- Oikeus mm. yksityisyyteen, tietoon ja terveydenhoitoon
- Oikeus olla kokematta seksuaalisuutta loukkaavaa nimittelyä, kiusaamista tai syrjintää

19/3/12

Metropolia Ammattikorkeakoulu

15

Hyödyllisiä Internet sivustoja

- <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/>
- <https://www.tukinet.net/>
- <http://www.mll.fi/nuortennetti/>
- <http://www.poliisi.fi/nettipoliisi>
- www.poliisi.fi/nettivinkki
- <http://www.pelastakaalapset.fi/toiminta/nettiturvallisuuusto/nettivihje/laheta-vihje/>

19/3/12

Metropolia Ammattiohjeistelu

16

Lähteet

- Bildjactin, Katrina – Halmberg, Ari 2000. Kero meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus. Tampere: Tammi.
- Brusila, Pirkko – Hyvärinen, Sanna – Kallio, Maarit – Pörres, Kirsi – Sandberg, Tarja. Eikä se kuulu kenekään! 2009. Helsinki: Väestöliitto. <<http://www.pelastakaalapset.fi/@Bin/91447/Lapsen-ystävät-ovat-netissä.pdf>>. Luettu 7.10.2011.
- Lapsen ääni 2006-kysely. 2006. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti. <http://pelastakaalapset-fi-bin.directio.fi/@Bin/568513cebbe4d31af75d169fa3c1b/1317899905/application/pdf/91435/Lapsen_%C3%A4%C3%A4n2006.pdf>. Luettu 7.10.2011.
- Molander Helena 2000. Lapsen suojeleminen pedofiililta. Keuruu: Otava
- Nuorten seksuaaliohjeet. Väestöliitto 2011. Verkkodokumentti. <<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seks/seksuaaliohjeet/>>. Luettu 14.11.2011.
- Selin, Piiivi 2009. Internet-verkkosivujen seksuaaliterveyden lähteenä. Pro gradu-tutkielma. Terveydenhoitoalan laitoksen Jyväskylän yliopisto. Verkkodokumentti. <http://jyu.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19483/urn_nbn_fi_jyu-20090202346.pdf?sequence=1>. Luettu 15.9.2011.
- Suojele minua kaikelta. 2011. Tietoa internetin ja digitaalisen median osuudesta lasten-seksuaalisen hyväksikäytön lasten kanssa ja heidän hyödyntäminen toimiville ammattilaisille Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti <http://pelastakaalapset-fi-bin.directio.fi/@Bin/9102689f456027183c15e54770cc033/1321464631/application/pdf/460875/Pela_SHK_site_veb.pdf>. Luettu 16.11.2011.

19/3/12

Metropolia Ammattiohjeistelu

17

- Suominen, Annika 2003. Tietokone taipuu moneksi – milin sitä käytetään? Helsinki: Stakes.
- Tutu, tuntemattomat 2010. Raportti lasten ja nuorten nettiturvallisuudesta sosiaalisessa mediassa. Helsinki: Pelastakaa lapset ry. Verkkodokumentti. <http://pelastakaalapset-fi-bin.directio.fi/@Bin/e574fe1b27e4e6d6f6a22231f11757/1316592706/application/pdf/234470/Tutu%20tuntemattomat%20-%20raportti_veb.pdf>. Luettu 21.9.2011.
- Viisasti verkossa. 2006. Tutkiopiletoiminnan koulutusmateriaali nettiturvallisuudesta. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Verkkodokumentti. <http://mll-fi-bin.directio.fi/@Bin/3e40f73663ce7915d021607ee81e19c2/1316593330/application/pdf/1671940/Viisasti%20verkossa%20-koulutusmateriaali_tutkiooppilaille.pdf>. Luettu 10.9.2011.
- Vilkkä, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Väestöliitto. 2011. Verkkodokumentti <<http://www.vaestoliitto.fi/veestoliitto/>>. Luettu 19.10.2011.
- Winkelmann, Christine (toim.). Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010. Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Helsinki: Maailman terveysjärjestön (WHO), Köln: Euroopan aluehallinto ja BZgA. Verkkodokumentti. <<http://www.tn.fi/th-client/pdf/039844e2-c540-4e81-834e-0711e0218246>>. Luettu 21.9.2011.

19/3/12

Metropolia Ammattiohjeistelu

18

www.metropolia.fi

Vankasti Verkossa -pelikortit

Pohtikaa ryhmässä:

Löydät Internetistä kotibilekuvia, joissa esiinnyt. Mitä ajattelet kuvista?

Vaihtoehtoja:

- 1) SIISTI!
- 2) EVVK
- 3) En pidä siitä, että kuviani laitetaan nettiin ilman lupaa!

Lisätietoa:

Internetiin laitettua kuvaa tai aineistoa on mahdollista saada pois netistä. Joku voi nopeasti ladata kuvan omalle koneelleen ja laittaa sen myöhemmin jakoon. Ilman sinun lupaa ja vanhempiesi lupaa kavereilla ei ole oikeutta laittaa kuviasi nettiin.

Pohtikaa ryhmässä:

Olet tavannut mukavan tytön/pojan Internetissä, joka pyytää kuvaasi ja puhelinnumeroasi. Miten toimit?

Vaihtoehtoja:

- 1) Totta kai annan kuvani ja numeroni
- 2) Kiinnostaa kovasti, mutta arveluttaa, uskallanko siltenkään
- 3) En anna kuviani tai numeroani kenellekään ketä en ole tavannut kasvotusten

Lisätietoa:

Kuka tahansa voi esittää netissä ketä tahansa. Aina on olemassa mahdollisuus, että netissä tavattu henkilö käyttää lähettämäsi kuvaa väärään tarkoitukseen. Puhelinnumeron antaminen tuntemattomalle ei myöskään ole turvallista, vaikka henkilö tuntuisi luotettavalta.

Pohtikaa ryhmässä:

Kaverisi on kutsunut sinua homoksi/huoraksi Facebook –seinälläsi. Miltä se sinusta tuntuu?

Vaihtoehtoja:

- 1) Ei häitää, se on vain vitsiä
- 2) Ei se ihan kivalta tunnu
- 3) Pahoitan siitä mieleni

Lisätietoa:

Tiesitkö, että homottelu/huorittelu on yksi seksuaalisen kaltoinkohtelun muoto. Hyvin monet ihmiset kokevat nimittelyn loukkaavana. Mikäli nimittelijä on täyttänyt 15 -vuotta, voi häntä vastaan nostaa jopa syytteen kunnianloukkauksesta.

Pohtikaa ryhmässä:

Olet harkinnut kesän rantakuvien laittoa Facebookiin. Oletko tarkistanut yksityisasetuksesi ennen kuvien lataamista?

Vaihtoehtoja:

- 1) En ole, en tajua niistä asetuksista
- 2) Kyllä, kuvani näkevät vain kaverit ja kaverien kaverit
- 3) Olen rajannut albumien näkymisen, edes kaikki kaverini eivät näe jokaista albumiani

Lisätietoa:

Tiesitkö tämän: jos kaveriesi kaverit näkevät kuviasi, on mahdollista, että kuviasi katsoo tuhatpäinen joukko ympäri maailmaa. Kannattaa huomioida, että kuviasi voidaan myös käyttää väärin. Et voi koskaan saada varmuutta, että yksityiskuviasi ovat täysin suojattuja.

Pohtikaa ryhmässä:

Olet ladannut nettiin synttärikuvia, joissa esiintyy eräs tuttu. Hän ei pidä siitä, että kuva on internetissä, ja mainitsee siitä sinulle.

Vaihtoehtoja:

- 1) Et kuuntele tuttuasi. Kuvat ovat sinun ottamiasi ja siten sinun omaisuuttasi.
- 2) Et haluaisi poistaa kuvia, koska niissä ei mielestäsi ole mitään ihmeellistä.
- 3) Pyydät anteeksi, ja otat kuvat pois netistä. Jatkossa kysyt luvan ennen kuvien julkaisua.

Lisätietoa:

Sinulla ei ole lupaa ladata tuttuasi kuvia Internetiin ilman hänen lupansa. Alle 18 -vuotaiden kuvien lataamiseen tarvitaan myös lupa heidän vanhemmilta.

Pohtikaa ryhmässä:

Ystäväsi kertoo sinulle ihanasta henkilöstä, jonka hän on tavannut netissä. He ovat jutelleet yhdessä muutaman viikon ja nyt tämä ihastus haluaisi tavata omissa kodissaan. Miten toimit?

Vaihtoehtoja:

- 1) Pitäisi kai kertoa jollekin, mutta lupasin etten kerro asiasta...
- 2) Juttu kuulostaa hämäläiseltä. Kerron ystäväni huolestani.
- 3) Lähdän mukaan.

Lisätietoa:

Ystävät pitävät huolta ja tuntevat vastuuta toisistaan sekä auttavat pulassa olevia. Kerro kaverillesi huolestasi. Asiasta kannattaa myös kertoa jollekin luotettavalle aikuiselle. Voit myös ehdottaa, että menette yhdessä tapaamaan henkilöä, julkiselle paikalle.

Pohtikaa ryhmässä:

Tiedätkö mihin otat yhteyttä, jos olet kokenut netissä jotain ikävää?

Vaihtoehtoja:

- 1) Otan yhteyttä Nettpoliisiin.
- 2) Kerron vanhemmilleni tai jollekin luotettavalle aikuiselle.
- 3) En kerro asiasta kenellekään.

Lisätietoa:

Aina kannattaa kertoa asiasta ystäville, vanhemmille, opettajalle tai vaikka terveydenhoitajalle. Nettpoliisit löytyvät IRC -galleriasta, nettpoliisit.eu -sivustolta ja Facebookista.

Pohtikaa ryhmässä:

Juttelet Mesessä ihastuksesi kanssa, jonka olet tavannut netissä. Ihastus pyytää sinua laittamaan web -kameran päälle, omaansa ihastus ei voi avata, se on rikki. Miten toimit?

Vaihtoehtoja:

- 1) Et laita kameraa päälle, koska hänenkään kamera ei ole päällä.
- 2) Et oikein tiedä mitä tekisit. Et haluaisi sanoa ihastuksellesi ei, mutta et oikein vielä luota tarpeeksi.
- 3) Laitat kameran päälle.

Lisätietoa:

Tunnetko ihastuksesi hyvin? Jos ei ole tavannut ihastustasi, etkä tunne häntä, älä aloita videokeskustelua. Ihmiset voivat esiintyä Internetissä helposti erilaisena, kuin oikeasti ovat.

Pohtikaa ryhmässä:

Olet antanut nettittuvallesi puhelinnumerosi. Nyt sinua on alkanut kaduttaa. Nettittuusi soittelee sinulle iltaan ja lähettelee outoja viestejä. Asia ahdistaa sinua. Miten toimit?

Vaihtoehtoja:

- 1) Harkitset vanhemillesi kertomista. Se ei kuitenkaan tunnu järkevältä.
- 2) Kerrot vanhemillesi, vaikka aihe tuntuukin kiusalliselta.
- 3) Et kerro kenellekään. Ehkä nettittu lopettaa soittelun...

Lisätietoa:

Asiasta olisi aina hyvä kertoa luotettavalle aikuiselle. Kertominen helpottaa omaa oloasi ja voitte yhdessä pohtia miten tilanteesta kannattaa toimia. Aikuiset ovat vastuussa nuorten turvallisuudesta, on tärkeää että he tietävät tilanteesta.

Pohtikaa ryhmässä:

Pidät blogia, jossa kirjoitat omasta elämästäsi ja kiinnostuksenkohteistasi. Blogia voi kommentoida kuka tahansa. Väliillä kommentit ovat ikäviä. Miltä se tuntuu sinusta?

Vaihtoehtoja:

- 1) En itse pidä blogia, mutta tiedän ihmisiä, jotka niin tekevät
- 2) Väliillä kommentit satuttavat. En kuitenkaan voi sille mitään, että ihmiset kommentoivat negatiivisesti.
- 3) Blogin pitäminen on mukavaa! Pidän siitä, että ihmiset kommentoivat

Lisätietoa:

Moni nuori harrastaa blogien tekemistä. Jos laitat blogiisi henkilökohtaisia asioita elämästäsi, kannattaa miettiä blogin suojaamista salasanoin. On olemassa paljon ihmisiä, jotka harrastavat nettihäiriköintiä, blogien sotkemista ja tahallista kiusaamista.

Pohtikaa ryhmässä:

Netissä on helppo keskustella asioista, joista voi kasvokkain olla hankala keskustella. Oletko keskustellut hankalista asioista netissä?

Vaihtoehtoja:

- 1) Kyllä, mutta vain kavereiden kanssa.
- 2) En juttele henkilökohtaisista asioista netissä:
- 3) Kyllä, mutta juttelen vain tuntemattomien kanssa.

Lisätietoa:

Nettikavereiden kanssa juttelu voi joskus olla helpompaa. Netissä ei tarvitse miettiä, että mitä näyttää tai kuulostaa. Kannattaa kuitenkin olla varuillaan, ja pohtia millaisia asioita haluaa jakaa netissä. Nimimerkin turvin on usein turvallisempaa.

Pohtikaa ryhmässä:

Saat sähköpostia nettittuultasi ja liitetiedoston on videomateriaalia. Avaat linkin ruudulle ja ruudulle avautuu kotivideo, jossa henkilö tyydyttää itseään seksuaalisesti. Mitä ajatuksia sinussa herää?

Vaihtoehtoja:

- 1) Voi ei, olet hämmentynyt, mitä tässä tapahtuu?
- 2) Et oikein tiedä mitä tekisit. Ihmettelet, miksi nettittuusi haluaa sinun katsoa tuota?
- 3) Inhottavaa, miten kuvat saa poistettua tietokoneelta?

Lisätietoa:

Olet joutunut katsomaan sellaista, mitä et olisi halunnut nähdä. Tällaisen kuvamateriaalin lähettäminen on laitonta alaikäiselle. Ei ole sinun syyksi, että olet saanut sähköpostiisi tällaista materiaalia. Kerro asiasta vanhemillesi. Voit myös ottaa yhteyttä Nettipoliisiin.

Tulokset

Seksuaaliterveyden edistäminen

	7. luokka			8. luokka		
	Tytöt (N=13)	Pojat (N=7)		Tytöt (N=7)	Pojat (N=11)	
Vankasti Verkossa - korttipelin pelaaminen vahvisti turvataitojani	3	3	$\chi^2= 1.685,$ $df=2$ $p>0.4$	0	0	$\chi^2=5.727$ $df=1$ $p>0.02$
Pelikorttien pelaaminen lisäsi tietoani turvataidoista	4	4	$\chi^2= 2.148,$ $df=2$ $p>0.3$	0	0	$\chi^2=4.219$ $df=1$ $p>0.04$
Pelissä tuli selkeästi esiin turvataitoihin liittyviä asioita	11	5	$\chi^2=0.495$ $df=1$ $p>0.5$	1	5	$\chi^2=1.870$ $df=1$ $p>0.2$
Pelissä esille tulleet turvataitoihin liittyvät teemat olivat ajankohtaisia	9	4	$\chi^2=0.292$ $df=1$ $p>0.6$	2	2	$\chi^2=0.267$ $df=1$ $p>0.6$
Pelin pelaamisen myötä saatu tieto auttaa minua tunnistamaan uhkaavia tilanteita	8	4	$\chi^2=0.037$ $df=1$ $p>0.8$	1	3	$\chi^2=0.643$ $df=2$ $p>0.7$
Pelin pelaaminen kannusti ja antoi malleja turvalliseen käyttäytymiseen	9	4	$\chi^2=0.292$ $df=1$ $p>0.6$	1	0	$\chi^2=3.483$ $df=2$ $p>0.2$
Pelin pelaaminen auttoi minua huomaamaan tekijöitä, joiden avulla voin vaikuttaa omaan	11	5	$\chi^2=0.495$ $df=1$ $p>0.5$	4	9	$\chi^2=1.298$ $df=1$ $p>0.3$

turvallisuuteeni						
Pelin pelaaminen vahvisti tunnetta, että pystyn hallitsemaan yllättäviä tilanteita	7	4	$\chi^2=0.020$ df=1 p>0.9	0	3	$\chi^2=5.797$ df=2 p>0.1

Vankasti Verkossa -pelikorttien sopivuus kohderyhmälle

	7. luokka			8. luokka		
	Tytöt (N=13)	Pojat (N=7)		Tytöt (N=7)	Pojat (N=11)	
Peli soveltuu hyvin ikäryhmälleni	12	5	$\chi^2=1.556$, df=1, p>0.2	1	5	$\chi^2=2.231$ df=2 p>0.3
Peli vahvisti tietouttani turvataidoista	6	5	$\chi^2=1.174$, df=1, p>0.3	4	8	$\chi^2=0.468$, df=1 p>0.5
Sain pelin pelaamisen myötä tärkeää ja hyvää tietoa	7	3	$\chi^2=0.220$, df=1, p>0.6	0	1	$\chi^2=0.978$ df=2 p>0.6
Pelissä käsiteltiin minua kiinnostavia asioita	5	1	$\chi^2=4.615$, df=2, p>0.1	1	0	$\chi^2=9.584$, df=2, p>0.01
Turvataitojen käsitteleminen on tärkeää ja hyödyllistä	11	5	$\chi^2=0.495$, df=1, p>0.5	5	5	$\chi^2=1.169$ df=1 p>0.3
Peli soveltuu hyvin terveystiedon opetukseen	9	5	$\chi^2=2.355$, df=2, p>0.3	4	6	$\chi^2=1.890$ df=2 p>0.4

Vankasti Verkossa -pelikorttien ulkoasu

	7. luokka			8. luokka		
	Tytöt (N=13)	Pojat (N=7)		Tytöt (N=7)	Pojat (N=11)	
Oppitunnin alussa pidetty diaesitys auttoi minua ymmärtämään pelin sisältöä	9	2	$\chi^2=4.016$ df=2 p>0.1	2	3	$\chi^2=0.136$ df=2 p>0.9
Peli oli rakennettu havainnollisesti, hyödyntäen konkreettisia esimerkkejä	6	3	$\chi^2=0.020$ df=1 p>0.9	0	1	$\chi^2=0.768$ df=2 p>0.7
Peli soveltuu nuorille. Se on selkeä ja johdonmukainen	11	5	$\chi^2=1.960$ df=2 p>0.4	2	4	$\chi^2=0.127$ df=2 p>0.9
Peliä voisi pelata monissa eri paikoissa	4	2	$\chi^2=1.967$ df=2 p>0.4	0	4	$\chi^2=4.745$ df=2 p>0.1
Pelin ulkoasu oli onnistunut	9	2	$\chi^2=3.039$ df=1 p>0.1	1	2	$\chi^2=0.468$ df=2 p>0.8
Pelissä asiat oli esitetty lyhyesti ja johdonmukaisesti	11	4	$\chi^2=1.832$, df=1, p>0.2	4	2	$\chi^2=2.922$ df=1 p>0.1
Pidin siitä, että peliä pelattiin ryhmässä	12	7	$\chi^2=0.567$, df=1, p>0.5	6	10	$\chi^2=0.117$ df=1 p>0.7